กรมอนามัย
DEPARTMENT OF HEALTH

รายงานสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ

เพื่อแลกเปลี่ยนการขับเคลื่อนศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค และการเสริมพลังชุมชน ในการจัดการมลพิษทางอากาศและลดผลกระทบต่อสุขภาพอย่างยั่งยืน

ระหว่างวันที่ 24-25 กรกฎาคม 2568

ณ ห้องประชุมช้างคลาน 2 โรงแรม อโมร่า ท่าแพ เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
และผ่านระบบ Video Conference

กรมอนามัย
Department of Health

รายงานสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนการขับเคลื่อนศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรคและการเสริมพลังชุมชนในการจัดการมลพิษทางอากาศและลดผลกระทบต่อสุขภาพอย่างยั่งยืน

ระหว่างวันที่ 24-25 กรกฎาคม 2568

ณ ห้องประชุมช้างคลาน 2 โรงแรม อโมร่า ท่าแพ เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
และผ่านระบบ Video Conference

สารบัญ

1.ที่มาและความสำคัญ.....1
2. วัตถุประสงค์.....1
3. รูปแบบการประชุม 1
4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ 2
5. กลุ่มเป้าหมาย.....2
6. วิทยากร 2
7. กำหนดการ.....2
8. สรุปรายละเอียดการประชุมฯ.....5
9. ผลการประเมินความพึงพอใจ 44
10.คณะผู้จัดทำ..... 48

1. ที่มาและความสำคัญ

มลพิษทางอากาศเป็นหนึ่งในปัญหาที่ทั่วโลกกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งการรับสัมผัสกับมลพิษทางอากาศส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งผลกระทบในระยะสั้นและระยะยาว (WHO, 2022) โดยเฉพาะในประชากรกลุ่มเปราะบาง ได้แก่ เด็กเล็ก หญิงครรภ์ ผู้สูงอายุ และผู้ที่มีโรคประจำตัว รวมถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีมลพิษทางอากาศสูง อย่างไรก็ตาม กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดมาตรการด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับฝุ่นละออง $PM_{2.5}$ ซึ่งหนึ่งในกิจกรรมสำคัญ คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อสร้างให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน รวมทั้งนโยบายห้องปลอดฝุ่นเพื่อลดความเสี่ยงในการจัดการชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

ที่ผ่านมา กรมอนามัย ได้ร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ องค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ดำเนินโครงการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศอย่างยั่งยืน รวมทั้งยกระดับการขับเคลื่อนห้องปลอดฝุ่นเพื่อลดและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากฝุ่นละอองขนาดเล็กของประเทศไทย มีเป้าหมายหมายเพื่อพัฒนาและขยายผลความสำเร็จของชุมชนเข้มแข็งด้านการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศของประเทศไทย รวมทั้งพัฒนาแนวทางศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค เพื่อเป็นต้นแบบ องค์ความรู้ ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ยกระดับงานในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนอื่น ๆ

ดังนั้น จึงได้กำหนดจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อแลกเปลี่ยนการขับเคลื่อนศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค และการเสริมพลังชุมชนในการจัดการมลพิษทางอากาศและลดผลกระทบต่อสุขภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งการบูรณาการทั้งสองโครงการดังกล่าว มีเป้าหมายร่วมกันในการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศ โดยเชื่อมโยงการพัฒนาศักยภาพชุมชนในระดับพื้นที่เข้ากับการยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อมในศูนย์เด็กเล็ก เพื่อให้เกิดการปกป้องกลุ่มเสี่ยงในระดับปฐมภูมิอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถขยายผลสู่พื้นที่อื่นได้อย่างยั่งยืน ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- เพื่อแลกเปลี่ยนการดำเนินงานและถอดบทเรียนสรุปผลการดำเนินงานยกระดับห้องปลอดฝุ่นต้นแบบ สู่ “ศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค”
- เพื่อแลกเปลี่ยนการเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศของประเทศไทย
- เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการขยายผล “ศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค” และการเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศของประเทศไทยอย่างยั่งยืน

3. รูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการ

จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อแลกเปลี่ยนการขับเคลื่อนศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค และการเสริมพลังชุมชนในการจัดการมลพิษทางอากาศและลดผลกระทบต่อสุขภาพอย่างยั่งยืน โดยรูปแบบกิจกรรมประกอบด้วย

- การบรรยาย/ อภิปราย/ จัดห้องย่อยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Best Practice Model)
- การจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรคและการเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศ จากหน่วยงานภาคีเครือข่าย

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์จากการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค และแนวทางการขยายผลการขับเคลื่อนห้องปลอดฝุ่นในศูนย์เด็กเล็กไปยังพื้นที่เสี่ยงอื่นๆ และข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนห้องปลอดฝุ่นระดับประเทศ
- เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและแกนนำชุมชน ได้รับทราบแนวทางการพัฒนาความสำเร็จด้านการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศของพื้นที่ และข้อเสนอแนะต่อการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งด้านการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศของประเทศไทย

5. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการฯ ประมาณ 60 คน ได้แก่

- ผู้บริหารกระทรวงสาธารณสุข ผู้บริหารกรมอนามัย
- หน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวงสาธารณสุข ศูนย์อนามัย
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
- เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ มหาวิทยาลัย ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ
- วิทยากร
- เจ้าหน้าที่ผู้จัดการประชุมจากกองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

6. วิทยากร

ผู้เชี่ยวชาญจากกรมอนามัย สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7. กำหนดการประชุมเชิงปฏิบัติการ

วันที่ 24 กรกฎาคม 2568

08.30 - 09.00 น. ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมประชุม

09.00 - 09.30 น. พิธีเปิดการประชุม ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประชุม
โดย ผอ. นัยนา ใช้เทียมวงศ์

09.30 - 10.05 น. **กิจกรรมสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่าย เพื่อสานพลังชุมชน**

- **เปิด VTR กล่าวความสำคัญของชุมชนกับการจัดการความเสี่ยงจากสุขภาพจากมลพิษทางอากาศ**
  โดย Dr. Jos Vandelaer
  ผู้แทนองค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย
- **บทบาทของ สสส. กับ สร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายสานพลังชุมชนและการดูแลกลุ่มเสี่ยงเพื่อการจัดการมลพิษทางอากาศ**

โดย นายณัฐพงศ์ โพธิ์วัฒนะชัย
ผู้แทนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

- นโยบาย ความสำคัญในการสร้างชุมชนจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศ
  โดย ผอ. นัยนา ใช้เทียมวงศ์
  ผู้อำนวยการกองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

10.15 - 12.00 น. **อภิปราย "หัวใจสำคัญของความสำเร็จในการขับเคลื่อนชุมชนและสุขภาพจากมลพิษทางอากาศของประเทศไทย"**

- คุณสุรีรัตน์ ตรีมรรคา (รองประธานสภาลมหายใจภาคเหนือ)
- สิบเอกธงรบ อยู่โต (เทศบาลตำบลแม่นะ จังหวัดเชียงใหม่)
- ผศ.ดร.นิอร สิริมงคลเลิศกุล (คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา)
- ผศ.ดร.กาญจนา ปินตาคำ (คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)

ผู้ดำเนินการอภิปราย: ผศ.ดร.เสถียร ฉันทะ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

12.00 - 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

13.00 - 16.00 น. กิจกรรม "พื้นที่เรียนรู้ร่วม : สร้าง-เสริม-สาน ชุมชน ศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น"

- นำเสนอ ผลการดำเนินงานชุมชนเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพ จากมลพิษทางอากาศของประเทศไทยอย่างยั่งยืน
  - ผู้แทนจากเทศบาลตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
  - ผู้แทนจากตำบลเวียงเชียงของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
  - ผู้แทนจากชุมชนคลองลัดภาชี เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
- นำเสนอผลการดำเนินงานการยกระดับศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค
  - ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค พื้นที่ภาคเหนือ
    - ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพ จังหวัดเชียงราย
    - ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสำราญราษฎร์ จังหวัดเชียงใหม่
    - ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลป่าตันนาครัว จังหวัดลำปาง
    - ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบ่อแก้ว จังหวัดน่าน
    - ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่ต้าน จังหวัดตาก

วันที่ 25 กรกฎาคม 2568

09.00-09.30 น. บรรยาย “แนวทางการบูรณาการดูแลป้องกันสุขภาพจากฝุ่น $PM_{2.5}$ เกณฑ์การประเมินสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสุขภาพ (4D)”
โดย คุณจิรารัฏฐ์ อาภรณ์วิชานพ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย

09.30-10.30 น. บรรยาย “การใช้งบ สปสช. เพื่อขับเคลื่อนงานสุขภาพรับมือฝุ่น $PM_{2.5}$”
โดย ผู้แทนสำนักงาน สปสช. เขต 1

10.30 - 12.00 น. แบ่งกลุ่มกิจกรรมกลุ่มระดมสมอง
“ปลอดฝุ่น ปลอดโรค ปลอดภัย: สานพลังชุมชน ศูนย์เด็กเล็ก และสุขภาวะ”

กลุ่มที่ 1 การสร้างเครือข่ายศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค
วิทยากรกระบวนการ : ศูนย์อนามัยที่ 1 เชียงใหม่
กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

กลุ่มที่ 2 การสร้างเครือข่ายศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค
วิทยากรกระบวนการ : ศูนย์อนามัยที่ 1 เชียงใหม่
กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

กลุ่มที่ 3 ชุมชนตำบลเวียงเชียงของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
วิทยากรกระบวนการ : ผศ.ดร.กาญจนา ปินตาคำ
อาจารย์ธนพนธ์ คำเที่ยง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

กลุ่มที่ 4 ชุมชนเทศบาลตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
วิทยากรกระบวนการ : ผศ.ดร.วรางคณา นาคเสน
คุณฐิติกัญญ์ ภูวิศธนทรัพย์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กลุ่มที่ 5 ชุมชนคลองลัดภาชี เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
วิทยากรกระบวนการ : นางสาวกรวิภา ปุนณศิริ
กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

12.00-13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน

13.00-15.00 น. นำเสนอและสรุปกิจกรรมกิจกรรมกลุ่มระดมสมอง
“ปลอดฝุ่น ปลอดโรค ปลอดภัย: สานพลังชุมชน ศูนย์เด็กเล็ก และสุขภาวะ”

15.00 น. ปิดประชุม

8. สรุปรายละเอียดการประชุมเชิงปฏิบัติการ

- **พิธีเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการและชี้แจงวัตถุประสงค์**

นางสาวนัยนา ใช้เทียมวงศ์ ผู้อำนวยการกองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย ให้เกียรติเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการฯ

ดิฉันรู้สึกเป็นเกียรติและมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มาเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนการขับเคลื่อนศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค และการเสริมพลังชุมชนในการจัดการมลพิษทางอากาศและลดผลกระทบต่อสุขภาพอย่างยั่งยืน การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการฯ ในครั้งนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากปัญหาฝุ่น $PM_{2.5}$ เป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน สำหรับประเทศไทยประเด็นฝุ่น $PM_{2.5}$ เป็นปัญหาสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันแก้ไขอย่างเร่งด่วน และได้กำหนดนโยบายและมาตรการด้านต่างๆ ที่จะร่วมแก้ไขและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพ ทั้งมาตรการรับมือสถานการณ์ไฟป่าหมอกควัน และฝุ่นละออง มาตรการด้านการแพทย์และสาธารณสุข กรณีหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็กและมาตรการตามแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาฝุ่น $PM_{2.5}$ ในพื้นที่

กระทรวงสาธารณสุข ได้กำหนดมาตรการด้านสาธารณสุขเพื่อรับมือกับปัญหาฝุ่น $PM_{2.5}$ โดยเน้นย้ำถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและมีศักยภาพในการจัดการกับปัญหามลพิษทางอากาศได้ด้วยตนเอง ควบคู่ไปกับการขับเคลื่อนนโยบาย "ห้องปลอดฝุ่น" เพื่อลดความเสี่ยงและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

ที่ผ่านมา กรมอนามัย ได้ร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ องค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ดำเนินโครงการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศอย่างยั่งยืน รวมถึงการยกระดับการขับเคลื่อนห้องปลอดฝุ่นในประเทศไทย ซึ่งมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาและขยายผลความสำเร็จของชุมชนเข้มแข็งและพัฒนาแนวทาง "ศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค" ให้เป็นต้นแบบและองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้

การจัดงานวันนี้เป็นโอกาสอันดีที่ได้แสดงพลังของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่ร่วมกันขับเคลื่อนต้นแบบชุมชนเข้มแข็ง และต้นแบบห้องปลอดฝุ่น ในการแก้ไขและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศในระดับพื้นที่ อันเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่จะขับเคลื่อนนโยบายและขยายผลไปสู่พื้นที่ต่างๆ

การประชุมเชิงปฏิบัติการในวันนี้จึงถือเป็นโอกาสอันดีที่เราจะได้มาร่วมกันแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดการปกป้องดูแลสุขภาพประชาชน และสามารถขยายผลความสำเร็จสู่พื้นที่อื่นได้อย่างยั่งยืนต่อไป

- **หัวข้อความสำคัญของชุมชนกับการจัดการความเสี่ยงจากสุขภาพจากมลพิษทางอากาศ**

Dr. Jos Vandelaer ผู้แทนองค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย ได้กล่าวถึงความสำคัญของชุมชนกับการจัดการความเสี่ยงจากสุขภาพจากมลพิษทางอากาศ

มลพิษทางอากาศกำลังเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ และในปัจจุบันได้กลายเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญอันดับ 5 ที่ส่งผลต่อการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) เรามักจะทราบดีว่าพฤติกรรมการใช้ชีวิต เช่น การรับประทานอาหารที่ไม่ดี การสูบบุหรี่ การดื่มแอลกอฮอล์ และการขาดการออกกำลังกาย ล้วนส่งผลกระทบอย่างมากต่อ NCDs แต่เรามักจะมองข้ามว่ามลพิษทางอากาศก็เป็นสาเหตุหรือปัจจัยหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้กัน ดังนั้น การแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งหากเราต้องการลดอุบัติการณ์ของ NCDs

การแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ เป็นเรื่องที่ซับซ้อนและครอบคลุมหลายมิติ ไม่ใช่แค่เรื่องสุขภาพเท่านั้น ปัญหานี้ยังเชื่อมโยงกับสาเหตุต่าง ๆ เช่น ไฟป่า การเผาพืชผลทางการเกษตร อุตสาหกรรม และการใช้ยานพาหนะ ซึ่งสาเหตุเหล่านี้เป็นสิ่งที่บุคลากรทางการแพทย์ในโรงพยาบาลไม่สามารถจัดการได้โดยตรง พวกเขาสามารถรักษาผู้ป่วยได้ แต่เมื่อถึงขั้นนั้นก็สายเกินไปแล้ว ดังนั้น เราต้องหาวิธีลดมลพิษในอากาศที่เราหายใจ เพื่อให้อากาศกลับมาสะอาดและปลอดภัยต่อสุขภาพ

บทบาทของชุมชนในการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศ

แนวทางที่ชัดเจนที่สุดในการแก้ไขปัญหานี้คือการ**ทำงานร่วมกับชุมชน** กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินโครงการส่งเสริมศักยภาพชุมชนในการลดผลกระทบจากมลพิษทางอากาศ ซึ่งเป็นโครงการริเริ่มที่ยอดเยี่ยม โครงการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะการมีส่วนร่วมของชุมชน จะทำให้

- **ระบุและทำความเข้าใจแหล่งกำเนิดมลพิษในพื้นที่**: ชุมชนสามารถช่วยคิดวิเคราะห์ว่าเกิดอะไรขึ้นกับมลพิษทางอากาศในชุมชนของตน และแหล่งกำเนิดของมลพิษคืออะไร
- **ริเริ่มการแก้ไขปัญหาในระดับชุมชน**: บางสิ่งชุมชนสามารถทำได้เอง เช่น **การเลิกเผาขยะ** ซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนใด ๆ ก็สามารถทำได้ นอกจากนี้ ยังสามารถส่งเสริมการขี่จักรยานหรือการเดินให้มากขึ้น แทนที่จะใช้มอเตอร์ไซค์หรือรถยนต์ทุกครั้ง สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้
- **เป็นกระบอกเสียงไปยังผู้กำหนดนโยบาย**: ชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างชัดเจนต่อผู้กำหนดนโยบายให้ดำเนินการแก้ไขปัญหา ตัวอย่างเช่น หากชุมชนได้รับผลกระทบจากไฟป่าใกล้เคียง พวกเขาสามารถเรียกร้องให้นักการเมืองดำเนินการลดปัญหาไฟป่าได้ ดังนั้น ชุมชนจึงสามารถมีอิทธิพลทางการเมืองผ่านสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งในรัฐสภา หรือนักการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น ชุมชนสามารถส่งเสียงและมีพลังในการค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น
- **เป็นพันธมิตรที่สำคัญ**: ชุมชนควรเป็นพันธมิตรและผู้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ เพราะพวกเขาทราบดีว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไร

กระบวนการทำงานร่วมกับชุมชนในการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศ

- **ให้ความรู้แก่สมาชิกในชุมชน**: เราจำเป็นต้องทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อให้ข้อมูลความรู้แก่พวกเขา บางครั้งผู้คนอาจไม่ตระหนักถึงผลกระทบของสิ่งที่ตนทำต่อมลพิษทางอากาศ ตัวอย่างเช่น การเผาขยะ หากผู้คนไม่ทราบว่าสิ่งนี้เลวร้ายต่อสิ่งแวดล้อมและอากาศที่พวกเขาหายใจ พวกเขาก็จะทำต่อไปโดยไม่ตระหนักถึงผลกระทบ ดังนั้น บุคลากรสาธารณสุขจำเป็นต้องทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อให้พวกเขาเข้าใจมากขึ้นว่าการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพหมายความว่าอย่างไร และจะป้องกันมลพิษทางอากาศได้อย่างไร
- **รวบรวมข้อมูลมลพิษทางอากาศที่ดีขึ้น**: ในบางกรณี เราสามารถทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลมลพิษทางอากาศที่ดีขึ้น เพื่อให้เราสามารถระบุได้ชัดเจนว่าปัญหาเกิดขึ้นที่ใดมากที่สุด
- **เรียนรู้จากกันและกัน**: เราสามารถเรียนรู้จากชุมชนว่าในบางชุมชนสิ่งต่าง ๆ ได้ผลดี ในขณะที่ชุมชนอื่น ๆ อาจไม่ได้ผล หรือผู้คนอาจต้องการแนวคิดและสามารถเรียนรู้จากกันและกันได้

เราต้องทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ และการดำเนินงานของกรมอนามัยเป็นก้าวสำคัญ หากเราเดินหน้าต่อไปในแนวทางนี้ เราจะสามารถสร้างร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศได้

- **หัวข้อ บทบาทของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กับการสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายสานพลังชุมชนและการดูแลกลุ่มเสี่ยงเพื่อการจัดการมลพิษทางอากาศ**

คุณณัฐพงศ์ โพธิ์วัฒนะชัย ผู้แทนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้กล่าวถึงบทบาทของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กับการสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายสานพลังชุมชน และการดูแลกลุ่มเสี่ยง เพื่อการจัดการมลพิษทางอากาศ

มลพิษทางอากาศเป็นปัจจัยเสี่ยงอันดับ 2 ที่ทำให้ผู้คนทั่วโลกสียชีวิต ในปี 2021 มีผู้เสียชีวิตจากมลพิษทางอากาศทั่วโลก 8.1 ล้านคน โดยมีสาเหตุจากการติดเชื้อทางเดินหายใจ โรคหัวใจขาดเลือด และโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยฝุ่น $PM_{2.5}$ ทั่วโลกอยู่ที่ 31.3 มคก./ลบ.ม. ซึ่งสูงกว่าค่ามาตรฐานของ WHO ที่ 5 มคก./ลบ.ม. เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เสียชีวิตจากมลพิษทางอากาศถึง 709,000 คนในปี 2021 ซึ่งเป็นความเสี่ยงอันดับ 2 รองจากภาวะขาดสารอาหาร

ผลกระทบต่อสุขภาพ: กลุ่มโรคทางเดินหายใจ: แสบจมูก คัดจมูก น้ำมูกไหล ไอ แน่นหน้าอก และภูมิแพ้กำเริบ กลุ่มโรคตาอักเสบ: แสบ เคืองตา ตาแดง และน้ำตาไหล กลุ่มโรคผิวหนังอักเสบ: อาการบวมแดง โดยเฉพาะในผู้ป่วยโรคผิวหนังเรื้อรัง เช่น ภูมิแพ้ ลมพิษ และสะเก็ดเงิน อาจมีอาการหนักขึ้น

ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 36 ของโลกในปี 2566 โดยมีค่าเฉลี่ยฝุ่น $PM_{2.5}$ รายปี 23.3 มคก./ลบ.ม. ซึ่งสูงกว่าค่ามาตรฐานของ WHO เกือบ 5 เท่า พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากฝุ่น $PM_{2.5}$ มากที่สุด คือ ภาคเหนือ พบว่า 65 จังหวัดมีค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ เกินมาตรฐาน และมีมากกว่า 44 จังหวัดที่อยู่ในระดับที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ มีประชากรกว่า 38 ล้านคนอยู่ในพื้นที่ที่ค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ เกินมาตรฐาน (15 ล้านคน เป็นกลุ่มเปราะบาง เป็นกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย และ 6 ล้านคน เป็นเด็กและเยาวชน) มีประชากร 12 ล้านคนป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศ มลพิษทางอากาศทำให้คนไทยมีอายุขัยเฉลี่ยลดลง 1.78 ปี มีการสูญเสียทางเศรษฐกิจกว่า 2.2 ล้านล้านบาท อัตราการป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปี 2563 ถึงปี 2567 ภาพรวมอัตราการป่วยเพิ่มขึ้น 14%

แหล่งกำเนิดฝุ่น $PM_{2.5}$ ในแต่ละภาคของประเทศไทย มีรายละเอียดดังนี้: **ภาคเหนือ:** ไฟป่า การเผาเศษวัสดุการเกษตร และหมอกควันข้ามแดน **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ:** การเผาเศษวัสดุการเกษตร หมอกควันข้ามแดน และการเผาไร่ **ภาคกลาง**: การเผาเศษวัสดุการเกษตร ไฟป่า และหมอกควันข้ามแดน **กรุงเทพมหานครและปริมณฑล:** ยานพาหนะ การเผาในที่โล่ง และโรงงานอุตสาหกรรม **ภาคใต้:** หมอกควันข้ามแดน (โดยเฉพาะในช่วงเดือนตุลาคม-กันยายน)

ในปี 2568 ได้มีการปรับปรุง "แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ 'การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568 - 2570 และระยะ 5 ปีต่อไป" โดยมีเป้าหมาย 1) ลดค่าเฉลี่ยฝุ่น $PM_{2.5}$ 24 ชั่วโมง ลดลง อยู่ในระดับที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ 2) พื้นที่เผาไหม้ (Burnt scar) ลดลง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปี

การดำเนินงานของ สสส. โดยขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ ด้วย 4 กลไกหลัก ได้แก่ **1) เสนอนโยบาย** (เช่น การขับคลื่อน พ.ร.บ.อากาศสะอาดเพื่อสุขภาพ พัฒนานโยบายห้องปลอดฝุ่น พื้นที่ปลอดภัยสำหรับทุกวัย) **2) เสริมหนุนประชาสังคม** (เช่น เสริมหนุนสภาลมหายใจระกับจังหวัด ได้แก่ ร่วมกับหอการค้า 17 จังหวัดภาคเหนือ แก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ ดำเนินการผ่านกลไกของคณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) และคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) นำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาก่อนฤดูฝุ่นควันรอบใหม่ต่อรัฐบาล ลงนามความร่วมมือ8 จังหวัด แก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศพื้นที่ภาคเหนือ) **3) สร้างสรรค์วิชาการ** (เช่น ศูนย์วิชาการเพื่อขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ (ศวอ.) ประกอบด้วย การพัฒนางาน

วิชาการและองค์ความรู้ด้านมลพิษจากฝุ่น $PM_{2.5}$ ทดลองพื้นที่อากาศสะอาดในกรุงเทพมหานคร (Low Emission Zone) ผลักดันปรับมาตรฐานฝุ่น $PM_{2.5}$ ใหม่ เทียบเท่าญี่ปุ่น-สิงคโปร์-อเมริกา แลกเปลี่ยนข้อมูลวิชาการด้านมลพิษข้ามแดน 3 ประเทศ คือ ไทย-ลาว-เมียนมา จัดประชุมวิชาการระดับชาติ Thailand National PM 2.5 Forum) **และ 4)สื่อสารสังคม** (เช่น ผลิตสื่อสาธารณะ สร้างความตระหนักและร่วมกันแก้ไขปัญหาฝุ่น $PM_{2.5}$)

รวมทั้งมีการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด พ.ศ. ... ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด พ.ศ. ... ร่วมกับกรุงเทพมหานคร ในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ภาควิชาการและภาคประชาสังคม

- **หัวข้อ นโยบาย ความสำคัญในการสร้างชุมชนจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศ**

ผอ. นัยนา ใช้เทียมวงศ์ ผู้อำนวยการกองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย ได้กล่าวถึงนโยบาย ความสำคัญในการสร้างชุมชนจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศ

ปัญหาฝุ่น $PM_{2.5}$ เกินมาตรฐาน โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย 99% ของประชากรโลก อยู่ในพื้นที่เกินค่าแนะนำขององค์การอนามัยโลก (WHO) ที่กำหนดค่าเฉลี่ยรายปีของฝุ่น $PM_{2.5}$ ที่ 5 มคก./ลบ.ม. ส่งผลกระทบให้ประชากรทั่วโลก มากกว่า 7 ล้านคนเสียชีวิตจากการรับสัมผัส PM2.5 นอกจากนี้ มลพิษทางอากาศ เป็น 1 ใน 5 ปัจจัยเสี่ยงที่เป็นสาเหตุสำคัญของการเจ็บป่วยด้วยไม่ติดต่อ (Non Communicable diseases ; NCDs)

หน่วยงานต่างๆ ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศและสุขภาพ โดยมีการออกนโยบายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น**นโยบายมลพิษทางอากาศและสุขภาพระดับโลก** ได้แก่ มลพิษทางอากาศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งมีหัวข้อที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ SDG 3 (การมีสุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดี) การลดมลพิษทางอากาศ สามารถลดความเสี่ยงต่อสุขภาพได้อย่างมาก และเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดี SDG 11 (เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน) การจัดการกับมลพิษทางอากาศเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการสร้างสภาพแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน และ SDG 13 (การรับมือการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพภูมิอากาศ) การลดมลพิษทางอากาศ โดยการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้เผยแพร่ WHO Roadmap on air pollution และ WHO Strategic Approach for Air Quality, Energy Access and Health มีประเด็นสำคัญ ดังนี้ **การสร้างความตระหนักรู้:** พัฒนาแผนการสื่อสาร เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับมลพิษทางอากาศและผลกระทบต่อสุขภาพ **การมีส่วนร่วมภาคสาธารณสุข:** ระบุโอกาสและความต้องการของภาคสาธารณสุขในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหามลพิษทางอากาศ **ความร่วมมือ :** เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อแก้ปัญหามลพิษทางอากาศข้ามพรมแดน และส่งเสริมการแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดี **งานวิจัยและนวัตกรรม:** สนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาเทคโนโลยี และกลยุทธ์ใหม่ๆ ในการลดมลพิษทางอากาศ และ**การติดตามและประเมินผล:** สร้างระบบการติดตามและประเมินผล รวมทั้ง จากการประชุม 2nd Global Conference on Air Pollution and Health ระหว่างวันที่ 25 - 27 มีนาคม 2568 ณ ประเทศโคลอมเบีย ได้มีคำมั่นที่จะลดผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดจากมลพิษทางอากาศ ร้อยละ 50 ภายในปี 2583

นโยบายมลพิษทางอากาศและสุขภาพระดับประเทศ ปี 2568 รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาฝุ่น $PM_{2.5}$ มุ่งมั่นที่จะสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาฝุ่น $PM_{2.5}$ โดยได้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหามลพิษ ด้านฝุ่นละออง” ที่มีการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันในทุกภาคส่วนมาตั้งแต่ ปี 2562 เร่งรัดดำเนินการต่อรัฐบาลโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง”พ.ศ. 2568-2572 และระยะ 5 ปีต่อไป ที่เป็นการยกระดับการแก้ไขปัญหาให้ครอบคลุมทุกมิติอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนอยู่ในคุณภาพอากาศที่ดี **แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติฯ 2568** มาตรการที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุข คือ มาตรการที่ 5 มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการประเด็นการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ข้อ 3 จัดเตรียมห้องปลอดฝุ่น อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลแก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยง ยารักษาโรค ทีม/หน่วย ปฏิบัติการดูแลประชาชน คลินิกมลพิษ เพื่อรองรับสถานการณ์ฝุ่นละออง รวมถึง การเฝ้าระวังติดตามผลกระทบ ด้านสุขภาพอนามัยและการเจ็บป่วยที่อาจเกิดจากมลพิษทางอากาศ พร้อมให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนให้สาธารณชน ได้ทราบอย่างต่อเนื่อง และมาตรการด้านการแพทย์และสาธารณสุขฯ 2568

ประกอบด้วย **4 มาตรการ**ได้แก่ มาตรการที่ 1 ส่งเสริมการลดมลพิษและสื่อสาร สร้างความรอบรู้ มาตรการที่ 2 ลดและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพ มาตรการที่ 3 จัดบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข และมาตรการที่ 4 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ จะเห็นได้ว่า **นโยบายทั้งระดับโลกและประเทศให้ความสำคัญกับการดูแลกลุ่มเสี่ยงและสร้าง "ชุมชนเข้มแข็ง" เพื่อขับเคลื่อน "ระบบสุขภาพที่เข้มแข็ง"**

ความสำคัญเชิงนโยบายของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งและห้องปลอดฝุ่น ดังนี้ **เชื่อมโยงกับนโยบายสุขภาพและสิ่งแวดล้อมระดับชาติ** การส่งเสริมศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น สอดรับกับเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน SDG 3 และ 11 **สิทธิและความเท่าเทียม** เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยต่อสุขภาพ ห้องปลอดฝุ่นในศูนย์เด็กเล็กในพื้นที่ชนบทหรือชุมชน ทำให้เด็กทุกคนมีมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ใกล้เคียงกัน ห้องปลอดฝุ่นลดโอกาสเกิดโรค จึงช่วยให้เด็กมาเรียนได้สม่ำเสมอ พัฒนาได้เต็มศักยภาพเช่นเดียวกับเพื่อน ๆ **การขยายบทบาทของชุมชน/ท้องถิ่น** สร้างการรับรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านการเสริมพลังชุมชน อปท. ในการพัฒนาทุนด้านสุขภาพ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ และจัดทำ แผนสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในพื้นที่ และในชุมชน **การป้องกันเชิงรุกเพื่อลดภาระโรคในระยะยาว** การควบคุมมลพิษตั้งแต่ต้นทางและการป้องกันที่เหมาะสม ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และลดภาระโรคเรื้อรังที่มีสาเหตุจากฝุ่นพิษ เช่น หอบหืด โรคหัวใจและหลอดเลือด เป็นต้น

จากข้อมูลการเฝ้าระวังสถานการณ์ฝุ่น $PM_{2.5}$ ในปี 2568 ระดับความเข้มข้นของฝุ่น $PM_{2.5}$ ระหว่าง 2.0- 305.0 มคก./ลบ.ม. สูงสุดที่ จ.แม่ฮ่องสอน พบเกินมาตรฐานทั้งสิ้น 66 จังหวัด โดยมี 57 จังหวัดที่อยู่ในระดับมีผลกระทบต่อสุขภาพ (สีแดง) จำนวนวันเกินมาตรฐานสูงสุด 136 วัน และ 10 จังหวัดสูงสุดที่เกินมาตรฐาน ได้แก่ แม่ฮ่องสอน นครพนม เชียงราย เลย น่าน อุบลราชธานี บึงกาฬ หนองคาย แพร่ ลำพูน สำหรับผลกระทบต่อสุขภาพ แนวโน้มผู้ป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศ (ตั้งแต่ปี 2564-2567) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โรคที่พบสูงสุด คือ กลุ่มโรคระบบทางเดินหายใจ กลุ่มโรคผิวหนังอักเสบ กลุ่มโรคตาอักเสบ ตามลำดับ (ที่มา: HDC กระทรวงสาธารณสุข, 18 ก.ค. 2568)

"ชุมชน" คือหัวใจหลักของการจัดการความเสี่ยงต่อสุขภาพ การจัดการความเสี่ยงด้านสุขภาพของชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย (*ดัดแปลงจากคำประกาศเชี่ยงไฮ้) ทั้งระบบและกลไกเข้มแข็ง (Good Governance) มีระบบการเฝ้าระวังและสื่อสารความเสี่ยงที่ชัดเจนในการป้องกันและสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยง ความรอบรู้ด้านสุขภาพของประชาชน (Health Literacy) ประชาชนมีความรู้และทักษะด้านสุขภาพ กิจกรรม/การมีส่วนร่วมในการลดภัยพิบัติทางสุขภาพ สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย (Healthy Cities) และการมีส่วนร่วมของทุกคนในชุมชน (Community Engagement) การดูแลสุขภาพประชาชน เช่น จัดห้องปลอดฝุ่น จัดระบบบริการสาธารณสุข ให้คำปรึกษาหรือเยี่ยมบ้าน และ อสม./ทีมหมอครอบครัวลงพื้นที่ ดูแลสุขภาพประชาชน เป็นต้น

การขับเคลื่อนสู่ความยั่งยืน โดยมีเป้าหมาย คือ ชุมชนในครัวเรือน โรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หน่วยบริการสุขภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มเปราะบาง สามารถระบุความเสี่ยงในพื้นที่ และร่วมกันจัดการปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน **องค์ประกอบหลักแบ่งออกเป็น 2 ส่วน: ส่วนที่ 1: กุญแจสำคัญสู่การจัดการและป้องกันผลกระทบจากมลพิษทางอากาศ (**แหล่งกำเนิดและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ผลกระทบต่อสุขภาพลดลง มาตรการด้านสุขภาพ (ห้องปลอดฝุ่น) **ส่วนที่ 2: ตัวขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง** (สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ สุขภาวะ) เกิดการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน/เกิดความตระหนัก สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน แก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เกิดเป็นแผนการจัดการสุขภาพจากสิ่งแวดล้อม นำไปสู่**ศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค** เป็น “จุดสำคัญ”

ในการขับเคลื่อนการจัดการมลพิษทางอากาศ ที่เริ่มจากเด็ก ไปสู่ผู้ปกครอง และในระดับชุมชน และส่งเสริมสุขภาพเด็กอย่างบูรณาการ **หลักการ “ชุมชนเข้มแข็ง = สิ่งแวดล้อมดี = คนในชุมชนมีสุขภาพดี**

การเสริมพลังชุมชนในการจัดการมลพิษทางอากาศและลดผลกระทบต่อสุขภาพอย่างยั่งยืน ต้องอาศัยความร่วมมือแบบบูรณาการ (Multi-sectoral Collaboration) จากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับนโยบายและพื้นที่ **ส่วนที่ 1: ขับเคลื่อน** ส่วนนี้เน้นการทำงานโดยตรงกับชุมชน มี 2 องค์กรหลักที่ทำหน้าที่ **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)** เป็นกลไกหลักในการสนับสนุนงบประมาณและขับเคลื่อนเชิงนโยบายในพื้นที่ มีอำนาจในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษ สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ปลอดฝุ่น หรือศูนย์เด็กเล็กปลอดฝุ่น **และสถานศึกษา/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก** เป็นพื้นที่เป้าหมายในการวิจัยทำห้องปลอดฝุ่นหรือโรงเรียนต้นแบบปลอดฝุ่น ปลูกฝังพฤติกรรมและความตระหนักเรื่องสิ่งแวดล้อมแก่เด็กและครอบครัว บูรณาการความรู้กับสิ่งแวดล้อมนำไปในกิจกรรมการเรียนรู้ **ส่วนที่ 2: เสริมหนุน** ส่วนนี้เป็นการสนับสนุนการทำงานในระดับที่กว้างขึ้น มี 4 ภาคส่วนหลักที่ทำหน้าที่: **ภาควิชาการ/สถาบันการศึกษา** สนับสนุนข้อมูลเชิงวิชาการ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน **ภาครัฐ/สาธารณสุข** กำหนดนโยบาย กฎหมาย และแนวทางในสังคมท้องถิ่น/ชุมชน ส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นบริหารจัดการมลพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนองค์ความรู้เรื่องผลกระทบของมลพิษต่อสุขภาพ ส่งเสริมการจัดทำระบบเตือนภัยสุขภาพ (Health Alert) ในพื้นที่เสี่ยง **ภาคประชาสังคม** เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงความรู้จากวิชาการสู่ชุมชน สนับสนุนกลุ่มรณรงค์เสริมศักยภาพผู้นำ และการสื่อสารสาธารณะ ขับเคลื่อนกิจกรรมรณรงค์เชิงสร้างสรรค์ เช่น การสร้างศูนย์เรียนรู้ การสื่อสารความเสี่ยง **และสื่อสารมวลชน และแพลตฟอร์มออนไลน์** เผยแพร่ข้อมูล สื่อสารความเสี่ยง และสร้างแรงกระตุ้นให้สังคมรับรู้ เผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) จากพื้นที่ต้นแบบ

กรมอนามัย ได้ดำเนินโครงการ 2 โครงการ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การปกป้องสุขภาพของประชาชนจากมลพิษทางอากาศจะช่วยเสริมสร้างระบบการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศที่มีความยั่งยืน ได้แก่ **1) โครงการการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์**เพื่อส่งเสริมกระบวนการและพัฒนาศักยภาพของชุมชนและส่งเสริมปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็ง (Active Community) โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแลกเปลี่ยนแนวทางการจัดการของชุมชนเข้มแข็งในการจัดการความเสี่ยงต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศและเพื่อสรุปบทเรียนและรูปแบบแนวทางการพัฒนาความสำเร็จของชุมชนฯ เผยแพร่ให้ชุมชนอื่น นำไปประยุกต์ใช้ต่อไป ซึ่งมี**พื้นที่ดำเนินการ** ได้แก่ เทศบาลตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ตำบลเวียงเชียงของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และชุมชนคลองลัดภาชี เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร **กิจกรรมดำเนินการ** ได้แก่ จัดตั้งแกนนำระดับพื้นที่ เพื่อวางแผน ขับเคลื่อน และติดตามการดำเนินงาน วิเคราะห์ความเสี่ยงในพื้นที่ และร่วมกำหนดมาตรการดำเนินงานตามแผนที่ร่วมวางแผน เช่น ระบบเฝ้าระวังและแจ้งเตือน กิจกรรมเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สื่อสารความเสี่ยงในระดับพื้นที่ เสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรและแกนนำ ชุมชน/โรงเรียน ติดตามและประเมินผล สรุปและแลกเปลี่ยนการดำเนินงานฯ เพื่อสะท้อนผลลัพธ์และพัฒนาแนวทางขยายผล **2) โครงการยกระดับการขับเคลื่อนห้องปลอดฝุ่น เพื่อลดและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก โดยมีวัตถุประสงค์**เพื่อยกระดับห้องปลอดฝุ่นต้นแบบ สู่ “ศูนย์เด็กเล็กปลอดฝุ่นรอบรู้ด้านสุขภาพ” ขยายผลห้องปลอดฝุ่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่เสี่ยง ประเมินประสิทธิภาพห้องปลอดฝุ่น และผลกระทบต่อสุขภาพจากการรับสัมผัสฝุ่น $PM_{2.5}$ ใน ศพด. ซึ่งมี**พื้นที่ดำเนินการ** ได้แก่ ต้นแบบ ศพด. 9 จังหวัดภาคเหนือ ได้แก่ เชียงราย น่าน พะเยา เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน แพร่ ลำปาง ลำพูน และตาก ต้นแบบ ศพด. กรุงเทพมหานคร **กิจกรรมดำเนินการ** ได้แก่ พัฒนาคู่มือแนวปฏิบัติ “ศูนย์เด็กเล็ก

รอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค”อบรมพัฒนาศักยภาพภาคเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง การทำห้องปลอดฝุ่นและการบำรุงรักษาห้องปลอดฝุ่น ศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค ประเมินประสิทธิภาพห้องปลอดฝุ่น และผลกระทบต่อสุขภาพจากการรับสัมผัสฝุ่น $PM_{2.5}$ ใน ศพด. ติดตามและประเมินผล สรุปและแลกเปลี่ยนการดำเนินงานฯ เพื่อสะท้อนผลลัพธ์และพัฒนาแนวทางขยายผล

สำหรับปลายทางของการขับเคลื่อนสู่ความยั่งยืนที่สำคัญ **ประชาชน แกนนำ เจ้าหน้าที่** เข้มแข็ง สามารถ จัดการตนเองในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และลดผลกระทบจากมลพิษทางอากาศ **การมีส่วนร่วมของชุมชน** ชุมชนทำหน้าที่เฝ้าระวังแหล่งกำเนิดฝุ่นและมลพิษ สื่อสารสร้างความรอบรู้ และร่วมดูแลสุขภาพคนในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: ชุมชนเป็นพื้นที่ที่ปลอดฝุ่นและเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับกลุ่มเปราะบาง (เช่น ผู้สูงอายุ เด็กเล็ก ผู้ป่วย) ทั้งสองส่วนนี้เกิดขึ้นในสถานที่ต่างๆ เช่น บ้าน วัด โรงเรียน และสถานที่ราชการ **นำไปสู่ผลลัพธ์** ที่จะเป็นต้นแบบ/แหล่งเรียนรู้ เกิดขยายสู่พื้นที่อื่นๆ เมื่อชุมชนสามารถจัดการตนเองได้และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีแล้ว ก็จะกลายเป็นต้นแบบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นๆ ได้ เพื่อคุณภาพอากาศที่ดี สุขภาพที่ดีของประชาชน สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้กับประชาชน โดยเฉพาะในเรื่องอากาศสะอาดและสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การเสริมพลังชุมชนในการจัดการมลพิษทางอากาศและลดผลกระทบต่อสุขภาพอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือแบบบูรณาการจากทุกส่วน ทั้งในเชิงนโยบาย การสนับสนุนเชิงวิชาการ และการมีส่วนร่วมของพื้นที่ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ร่วมดูแลกลุ่มเปราะบาง และเป็นกลไกสำคัญในการปกป้องสุขภาพของประชาชน

- **หัวข้ออภิปราย “หัวใจสำคัญของความสำเร็จในการขับเคลื่อนชุมชนและสุขภาพจากมลพิษทางอากาศของประเทศไทย”**

    - **คุณสุรีรัตน์ ตรีมรรคา (รองประธานสภาลมหายใจภาคเหนือ)**

คุณสุรีรัตน์ ตรีมรรคา (รองประธานสภาลมหายใจภาคเหนือ) ได้แลกเปลี่ยนการดำเนินงานขับเคลื่อนชุมชนและสุขภาพจากมลพิษทางอากาศของประเทศไทยในฐานะองค์กรภาคประชาสังคม โดยเริ่มต้นจากการเห็นประเด็นปัญหาร่วมกัน การมีแนวคิดร่วมกัน ร่วมกันขับเคลื่อนเพื่อนำไปสู่แนวทางการแสวงหาทางออกร่วมกัน และนำไปสู่การเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งมีการรณรงค์เชิงนโยบาย การมีส่วนร่วมในระดับจังหวัด การร่วมกำหนดนโยบาย เช่น การบริหารจัดการไฟในพื้นที่ป่า รวมทั้งการยกระดับองค์ความรู้และการแสดงความเป็นตัวตนในการร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศและจัดการปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพประชาชน

- **คุณสมพร อาษา (เทศบาลตำบลแม่นะ จังหวัดเชียงใหม่)**

คุณสมพร อาษา ผู้แทนจากเทศบาลตำบลแม่นะ จังหวัดเชียงใหม่ ได้นำเสนอการพัฒนาชุมชนต้นแบบในตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

โครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบในตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ได้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นการผสมผสานมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยมีการดำเนินโครงการเด่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่

- **โครงการ “เฮือนน่าผ่อ อยู่พอเพียง”**: เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 และยังคงดำเนินงานต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน
- **โครงการทำฝายชะลอน้ำ**: มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ในพื้นที่ตำบลแม่นะ และยังเป็นการเพิ่มปริมาณน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคของชุมชน
- **โครงการ "รักน้ำ รักป่า รักษาแผ่นดิน**: มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการรักษาสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- **โครงการการจัดการคาร์บอนเครดิตในป่า**: โครงการนี้ดำเนินการในหลายหมู่บ้าน กิจกรรมหลักประกอบด้วยการจัดทำแนวกันไฟ การลาดตระเวนป้องกันไฟป่า และการปลูกป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว
- **โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว:** มีโครงการต่างๆ เช่น การพัฒนาเส้นทางเดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร โครงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สมุนไพรและต่อยอดผลิตภัณฑ์จานใบไม้ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวท่าแพบ้านสบคาบ

การดำเนินงานของเทศบาลตำบลแม่นะเพื่อเป็นชุมชนต้นแบบในการ จัดการความเสี่ยงต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศ สู่การจัดการอย่างยั่งยืน การดำเนินงานของโครงการได้รับความสำเร็จและการสนับสนุนทั้งจากงบประมาณของภาครัฐและจากองค์กรภายนอกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่

- **ความสำเร็จด้านการท่องเที่ยว**: มีโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่น การปรับปรุงและพัฒนาเส้นทางเดินป่าศึกษาพืชสมุนไพรในบ้านจอมคีรี และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวท่าแพบ้านสบคาบ
- **การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก**: ในปี พ.ศ. 2565 มีหลายชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) เช่น บ้านสบอ้อ บ้านจอมคีรี บ้านแม่นะ บ้านสบคาบ บ้านปางมะโอ บ้านแม่แมะ และบ้านแม่ซ้าย โดยแต่ละชุมชนได้รับงบประมาณสำหรับโครงการเฉพาะด้าน เช่น
    - **บ้านสบอ้อ**: ได้รับงบประมาณ 100,000 บาท สำหรับโครงการโรงเพาะชำกล้าไม้ชุมชน
    - **บ้านจอมคีรี**: ได้รับงบประมาณ 150,000 บาท เพื่อปรับปรุงเส้นทางเดินป่าศึกษาสมุนไพร
    - **บ้านแม่นะ**: ได้รับงบประมาณ 140,000 บาท เพื่อปรับปรุงเส้นทางท่องเที่ยว
    - **บ้านสบคาบ**: ได้รับงบประมาณ 120,000 บาท สำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวท่าแพ

- **งบประมาณจากท้องถิ่น**: เทศบาลตำบลแม่นะได้จัดสรรงบประมาณรวม 400,000 บาท ในปี พ.ศ. 2567 สำหรับการจัดทำแนวกันไฟป่า

นอกจากนี้ ยังมีการเข้าเยี่ยมชมพื้นที่ของคณะศึกษาดูงานจากเครือข่ายมหาวิทยาลัยสุขภาพหนึ่งเดียวแห่งประเทศไทย (THOHUN) ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และการดำเนินโครงการร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในการพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ โครงการยังมุ่งเป้าหมายสู่การเป็นชุมชนต้นแบบในการ จัดการความเสี่ยงต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศอย่างยั่งยืน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตระหนักในปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยตรง

- **ผศ.ดร.นิอร สิริมงคลเลิศกุล (คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา)**

ผศ.ดร.นิอร สิริมงคลเลิศกุล ผู้แทนจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ได้นำเสนอโครงการ “ห้องเรียนสู้ฝุ่น -Blue School” เพื่อสร้างความตระหนักรู้แก่ เด็ก และเยาวชน เกี่ยวกับมลพิษทางอากาศ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

โครงการ "ห้องเรียนสู้ฝุ่น - Blue School" มุ่งเน้นการสร้างความตระหนักรู้และให้ความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางอากาศและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแก่เด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ตลอดจนดำเนินการเพื่อบรรเทาปัญหาหมอกควันข้ามแดนที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยมีการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

- **สร้างต้นแบบและสร้างความสำเร็จ:** โครงการประสบความสำเร็จในการสร้างโรงเรียนต้นแบบที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เช่น โรงเรียนบ้านแม่เทย จังหวัดลำพูน ซึ่งได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดและทำหน้าที่เป็นตัวแทนโครงการในการรายงานความคืบหน้าต่อรัฐบาล
- **การจัดการในพื้นที่:** มีการนำแนวทางและเครื่องมือมาใช้ในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เช่น การใช้ "ธงคุณภาพอากาศ" เพื่อแจ้งเตือนนักเรียนเกี่ยวกับระดับฝุ่น $PM_{2.5}$ และวิธีปฏิบัติตนที่ถูกต้อง รวมถึงการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจในการจัดการกับปัญหาฝุ่นละออง
- **ความร่วมมือระดับภูมิภาค:** โครงการได้ขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อรับมือกับปัญหาหมอกควันข้ามแดน ด้วยการมอบเครื่องวัดฝุ่นและจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแก้ไขปัญหาร่วมกันในระดับภูมิภาค

ผลการดำเนินงานของโครงการสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวก และเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชน ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศอย่างยั่งยืนในอนาคต

○ **ผศ.ดร.กาญจนา ปินตาคำ (คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)**

ผศ.ดร.กาญจนา ปินตาคำ ผู้แทนจากคณะคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้นำเสนอบทบาทสถาบันการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบายแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในชุมชนและในโรงเรียน

โครงการ “การพัฒนาสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศในระดับชุมชน จังหวัดเชียงราย” มุ่งเน้นการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในชุมชนและโรงเรียน โดยเน้นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

โครงการนี้เป็นการดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน ซึ่งได้แก่

- **สถาบันการศึกษา:** มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และโรงเรียนบ้านดอนมหาวัน
- **หน่วยงานภาครัฐ:** กรมอนามัย ศูนย์อนามัยที่ 1 เชียงใหม่ สสจ.เชียงราย รพ.สมเด็จพระยุพราชเชียงของ และ สสอ.
- **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น:** อำเภอ, เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ เทศบาลตำบลเวียง รวมถึงกำนันและผู้ใหญ่บ้าน
- **ภาคประชาชน:** อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

โครงการได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในการรับมือกับมลพิษทางอากาศ ดังนี้

- **พัฒนาศักยภาพบุคลากรและชุมชน:** มีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน ประชาชน และกลุ่มเปราะบาง การสร้างความเข้มแข็งในโรงเรียน (พัฒนาศักยภาพแกนนำนักเรียน อบรมนักเรียน ธงสีสัญลักษณ์สื่อสารความเสี่ยง)
- **ระบบเฝ้าระวัง:** ติดตั้งเครื่องตรวจวัดฝุ่น $PM_{2.5}$ (Dust Boy) ในพื้นที่เสี่ยง (จัดทำห้องปลอดฝุ่น และติดตั้งเครื่อง Dust Boy ในโรงเรียนบ้านดอนมหาวัน) และมีการสื่อสารความเสี่ยงกับประชาชน
- **การจัดการมลพิษ:** สร้างความตระหนักและส่งเสริมการจัดทำ **ห้องปลอดฝุ่น** ในโรงเรียนและที่พักอาศัย
- **การสร้างเครือข่าย:** จัดประชุมวางแผนและเวทีความร่วมมือกับเครือข่ายต่างๆ รวมถึงการประสานงานกับภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง
- **การติดตามและประเมินผล:** มีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา

"หัวใจสำคัญ" ของการขับเคลื่อนนโยบายและการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่ต้องทำงานร่วมกัน:

1. **การสร้างจิตสำนึกและการศึกษา** (Awareness and Education)
2. **การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน** (Multi-stakeholder Participation)
3. **แนวทางป้องกันและแก้ไขแบบบูรณาการ** (Integrated Prevention and Solution)
4. **การบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด** (Strict Law Enforcement)
5. **ข้อมูลและการติดตามประเมินผล** (Data-driven Monitoring)

แนวทางเหล่านี้เป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถรับมือกับมลพิษทางอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

- **หัวข้อ กิจกรรม “พื้นที่เรียนรู้ร่วม : สร้าง-เสริม-สาน ชุมชน ศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น”**

  - **นำเสนอ ผลการดำเนินงานชุมชนเพิ่มศักยภาพชุมชนในการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพ จากมลพิษทางอากาศของประเทศไทยอย่างยั่งยืน**

    - **ผู้แทนจากเทศบาลตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน**

การดำเนินงานของเทศบาลตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เพื่อแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศและฝุ่น $PM_{2.5}$ อย่างยั่งยืน ดังนี้

- โครงการป้องกันฝุ่น $PM_{2.5}$ มีการดำเนินโครงการป้องกันและดูแลสุขภาพจากภัยฝุ่น $PM_{2.5}$ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568
- การจัดทำห้องปลอดฝุ่น มีการจัดตั้งและรับรองห้องปลอดฝุ่นทั้งที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลก้อ และที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านก้อจัดสรร ห้องปลอดฝุ่นเหล่านี้ได้รับการประเมินตามมาตรฐานและได้รับใบประกาศในระดับ "ดีมาก"
- การตรวจวัดค่าฝุ่น มีการตรวจวัดค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ โดยใช้เครื่องตรวจวัด (เซนเซอร์) ที่ติดตั้งหน้าสำนักงานเทศบาลตำบลก้อ รวมถึงการตรวจวัดผ่านแอปพลิเคชัน AQIC และเว็บไซต์ cmuccdc.org
- กิจกรรมป้องกันไฟป่า มีการจัดกิจกรรม Kick Off รณรงค์ป้องกันไฟป่า หมอกควัน และฝุ่น $PM_{2.5}$ และแสดงภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเครือข่ายไฟป่าในพื้นที่ เช่น การทำแนวกันไฟ การทำเสวียน และการจัดตั้งจุดเฝ้าระวังไฟป่า
- ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานสำเร็จ คือ ความสามัคคี และความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่และภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน
- ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานต่อไป ดังนี้ ด้านการพัฒนาความรู้เจ้าหน้าที่บุคลากร ในการใช้อุปกรณ์ต่างๆ และด้านเทคโนโลยี

การดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่น $PM_{2.5}$ จังหวัดลำพูน" ดังนี้

- **มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหา**: แสดงให้เห็นถึงการประชุมเพื่อวางแผนการลาดตระเวนของเจ้าหน้าที่ การรณรงค์ให้ความรู้กับนักเรียนและประชาชน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน
- **การสร้างความร่วมมือในชุมชน**: มีการแสดงกิจกรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น การฝึกอบรม การลงพื้นที่ดับไฟ การทำแนวกันไฟ และการร่วมกันรณรงค์
- **การใช้เทคโนโลยี**: การใช้เทคโนโลยีช่วยในการติดตามไฟป่า รวมถึงการใช้เฮลิคอปเตอร์ในการดับไฟ
- **การสร้างขวัญและกำลังใจ**: มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับเจ้าหน้าที่และประชาชนที่ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่
- **การสร้างจิตสำนึก**: การสร้างความรักและความหวงแหนในผืนป่าบ้านเกิด

ปัจจัยความสำเร็จ ความสามัคคี ความร่วมมือของประชาชนในตำบลก้อ และภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน

ข้อเสนอต่อการดำเนินงานต่อไป ควรมีการพัฒนาความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่ในการใช้อุปกรณ์ต่างๆ และด้านเทคโนโลยี

▪ ผู้แทนจากตำบลเวียงเชียงของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

อาจารย์ธนพนธ์ คำเที่ยง คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้เป็นผู้แทนจากตำบลเวียงเชียงของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย รายงาน "ผลการดำเนินงานชุมชน เพิ่มศักยภาพในการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศของพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย"

สาเหตุของปัญหาหมอกควันในพื้นที่ มาจากหมอกควันข้ามแดนจากประเทศเพื่อนบ้าน ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่แอ่งกระทะ เผาในพื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตรกรรม และไฟป่า

โครงการได้ดำเนินการในหลายด้าน ดังนี้:

- **ระบบบริหารจัดการ:** การแต่งตั้งคณะทำงานการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศอย่างยั่งยืน มีการประชุมกำหนดแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฯ วางแผนการจัดการและเฝ้าระวังภัยจากฝุ่น และลดฝุ่น $PM_{2.5}$ ด้วย "มุ้งสู้ฝุ่น" และ "ห้องปลอดฝุ่น/บ้านปลอดฝุ่น"
- **ระบบเฝ้าระวัง:** ติดตั้งเครื่องวัดฝุ่น DustBoy ในพื้นที่ตำบลเวียง
- **การสื่อสารความเสี่ยง:** ประชาสัมพันธ์ความรู้และข้อมูลไปยังประชาชนผ่านช่องทางต่างๆ เช่น อสม. และผู้นำชุมชน

โครงการได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในการรับมือกับมลพิษทางอากาศ ดังนี้

- **พัฒนาศักยภาพบุคลากรและชุมชน:** มีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน ประชาชน และกลุ่มเปราะบาง การสร้างความเข้มแข็งในโรงเรียน (พัฒนาศักยภาพแกนนำนักเรียน อบรมนักเรียน ธงสีสัญลักษณ์สื่อสารความเสี่ยง)
- **ระบบเฝ้าระวัง:** ติดตั้งเครื่องตรวจวัดฝุ่น $PM_{2.5}$ (Dust Boy) ในพื้นที่เสี่ยง (จัดทำห้องปลอดฝุ่น และติดตั้งเครื่อง Dust Boy ในโรงเรียนบ้านดอนมหาวัน) และมีการสื่อสารความเสี่ยงกับประชาชน
- **การจัดการมลพิษ:** สร้างความตระหนักและส่งเสริมการจัดทำ **ห้องปลอดฝุ่น** ในโรงเรียนและที่พักอาศัย
- **การสร้างเครือข่าย:** จัดประชุมวางแผนและเวทีความร่วมมือกับเครือข่ายต่างๆ รวมถึงการประสานงานกับภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง
- **การติดตามและประเมินผล:** มีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา

ปัจจัยความสำเร็จ เกิดกระบวนการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานในพื้นที่เป้าหมายเดียวกันในการลดผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศ อาสาสมัครสาธารณะสุขประจำหมู่บ้าน มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ และติดตามเยี่ยมบ้าน พร้อมทั้งสื่อสารองค์ความรู้ไปยังกลุ่มเสี่ยงในชุมชนถึงผลกระทบจากมลพิษทางอากาศ ผู้นำในแต่ละชุมชนและประธาน อสม. สื่อสารความเสี่ยงไปยังประชาชนผ่านช่องทางไลน์กลุ่ม และเสียงตามสายให้ประชาชนได้รับทราบ จัดทำโครงการ “อสม.สู้ฝุ่น” ปักหมุดบ้านที่มีกลุ่มเสี่ยง และทำการลงเยี่ยมบ้านเป็นประจำ มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลนักเรียน จากผลกระทบจากฝุ่นละอองในอากาศ โรงเรียนมีกิจกรรมหน้าเสาธงเป็นประจำ เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักในเรื่องผลกระทบจากฝุ่นละอองในอากาศ โรงเรียนได้ดำเนินการ ปักธงสี สื่อสารความเสี่ยงจากมลพิษทางอากาศจำนวน 2 จุด ได้แก่ บริเวณในโรงเรียน และหน้าโรงเรียนเพื่อสื่อสารให้กับชุมชนโดยรอบได้รับรู้ความเสี่ยงไปพร้อมกับนักเรียน

ปัญหาและอุปสรรค: งบประมาณสำหรับอุปกรณ์ป้องกัน เช่น หน้ากากและเครื่องฟอกอากาศมีไม่เพียงพอ ปัญหาฝุ่นเกิดจากหลายปัจจัยที่โรงเรียนไม่สามารถควบคุมได้โดยตรง และขาดงบประมาณในการจัดทำห้องปลอดฝุ่นที่สมบูรณ์

ข้อเสนอต่อการดำเนินงานต่อไป ควรมีการสื่อสารให้ประชาชนได้ตระหนักถึงการใช้มุ้งสู้ฝุ่น และมีการสื่อสารให้ทราบถึง ข้อดี พร้อมทั้งแจ้งรายละเอียดค่าไฟฟ้าที่เกิดขึ้น ขยายโครงการไปยังพื้นที่อื่นโดยใช้ต้นแบบจากตำบลเวียง สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคการศึกษา และมีการวางแผนติดตั้งเครื่องวัดฝุ่นใน สปป.ลาว เมืองห้วยทราย เพื่อเฝ้าระวังผลกระทบร่วมกัน

- **ผู้แทนจากโรงเรียนบ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียงเชียงของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย**

คุณไมตรี หาญแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียงเชียงของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ได้แลกเปลี่ยนการดำเนินงาน ดังนี้

- **การวางแผน:** มีการประชุมวางแผนและออกแบบกิจกรรมร่วมกับทีมผู้เชี่ยวชาญผู้บริหารโรงเรียน ครู และตัวแทนนักเรียนจิตอาสา มี**การวิเคราะห์สถานการณ์:** ประเมินคุณภาพอากาศและระบุจุดเสี่ยงมลพิษ **การกำหนดมาตรการ:** ติดตั้งเครื่องฟอกอากาศ ปรับปรุงระบบระบายอากาศ และจัดกิจกรรมเสริมความรู้เรื่องฝุ่น $PM_{2.5}$ และ**การออกแบบกิจกรรม:** จัดกิจกรรม "ห้องเรียนปลอดฝุ่นฯ" และ "เลขบอกสี พี่สอนน้อง"
- **การอบรมให้ความรู้:** จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ครูและนักเรียน เพื่อสร้างความตระหนักและพฤติกรรมที่ถูกต้อง โดย**หัวข้ออบรม:** ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับฝุ่น $PM_{2.5}$ ผลกระทบต่อสุขภาพวิธีการป้องกัน การดูแลห้องเรียนให้ปลอดฝุ่น และการรับมือกับสภาพอากาศร้อนจัด **กลุ่มเป้าหมาย:** ครูผู้สอนและนักเรียนทุกระดับชั้น
- **กิจกรรมนักเรียนจิตอาสา:** นักเรียนจดบันทึกค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ จากเครื่องวัด Dustboy ทุกวัน นำค่าที่ได้มาเปรียบเทียบกับป้ายสีแจ้งเตือนและเปลี่ยนธงสี โดยนักเรียนเป็นกำลังสำคัญในการประชาสัมพันธ์หน้าเสาธงและช่วงพักเที่ยง
- **การประชาสัมพันธ์: ในโรงเรียน:** ให้ข้อมูลสถานการณ์ฝุ่น $PM_{2.5}$ ประจำวัน แนะนำวิธีป้องกันตัว และเน้นย้ำความสำคัญของห้องปลอดฝุ่น **และในชุมชน** ประชาสัมพันธ์ผ่านกลุ่มไลน์และเพจของโรงเรียน รวมถึงการประชุมผู้ปกครอง

ผลลัพธ์ โรงเรียนบ้านดอนมหาวันได้รับรางวัล รองชนะเลิศอันดับ 2 ในการประกวดผลงาน Best Practice ด้านงานอนามัยโรงเรียน

▪ ผู้แทนจากชุมชนคลองลัดภาชี เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

คุณธรรมศักดิ์ มากนคร ประธานชุมชนคลองลัดภาชี ได้นำเสนอการจัดการและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพและมลพิษทางอากาศ ชุมชนคลองลัดภาชี" ซึ่งครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้

- **การจัดการขยะครบวงจร:**
    - การคัดแยกขยะ: มีการส่งเสริมการคัดแยกขยะในชุมชน โดยมีจุดคัดแยกขยะและการจัดการ "ขยะกำพร้า" โดยการคัดแยก รวบรวมนำส่งสำนักงานเขตภาษีเจริญ เพื่อส่งต่อนำไปทำเป็นเชื้อเพลิง ลดการส่งไปฝังกลบ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ตัวการที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน(net zero)
    - ขยะรีไซเคิล: การขยายสถานีธนาคารรีไซเคิล ขยายสถานีธนาคารรีไซเคิลเพื่อจัดเก็บขยะรีไซเคิลได้มากขึ้น และวัสดุที่ทำห้อง ทำมาจากของเหลือใช้ในชุมชน และบันทึกข้อมูลการรับขยะรีไซเคิลจากสมาชิกในชุมชนทุกครั้ง รวมทั้งจัดตั้ง "กองทุนขยะรีไซเคิล ปันสุข" ที่ให้สิทธิประโยชน์แก่สมาชิก
    - ขยะอินทรีย์: การทำปุ๋ยและน้ำหมักชีวภาพจากเศษอาหาร รวมถึงการจัดทำโรงเรือนเลี้ยงหนอนแมลงวันลายเพื่อช่วยกำจัดขยะ
- **โครงการเชิงสร้างสรรค์:**
    - แลกขวดเป็นผ้า: นำขวดพลาสติกมาแลกเปลี่ยนเป็นเสื้อผ้า
- **การจัดการมลพิษทางอากาศ:**
    - การใช้ "ธงคุณภาพอากาศ" เพื่อแจ้งเตือนระดับคุณภาพอากาศในชุมชน
    - ห้องปลอดฝุ่น: มีการจัดทำห้องปลอดฝุ่นสำหรับคนในชุมชน
- **การใช้พลังงานทางเลือก:**
    - การติดตั้ง "ไฟฟ้าพลังงานทดแทน" ในชุมชน
- **แผนการพัฒนาปี 2568**
    - โครงการชุมชนสะอาด หน้าบ้านน่ามอง
        - 1.1. ฐานข้อมูลชุมชน
        - 1.2. การให้ความรู้/อบรมชุมชน การให้ความรู้ คำแนะนำการจัดทำห้องปลอดฝุ่นในบ้านกลุ่มเสี่ยง แนวทางการจัดการต้นไม้ (ยกระดับจากสิ่งที่มี) / สมุนไพร
        - 1.3. เพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน / ผักสวนครัว
        - 1.4. ติดตั้ง springer ในชุมชน โดยใช้ solar cell
        - 1.5. ชุมชนปลอดฝุ่นไม่เผาขยะ
        - 1.6. ประกวดหน้าบ้านน่ามอง
    - ปั่นเพื่อสุขภาพ ลดมลพิษ (ลดคาร์บอน)
    - ส่งเสริมการออกกำลังกายในอาคารในชุมชน (โยคะ)
    - การพัฒนาและปรับปรุงห้องปลอดฝุ่นในชุมชน (อาจจะต้องทำห้องแรงดันบวก)

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานสำเร็จ ดังนี้

1. ผู้นำชุมชนเข้มแข็งและวิสัยทัศน์กว้างไกล : ชุมชนคลองลัดภาชีมีผู้นำที่เข้มแข็งในการจัดการขยะมาแล้ว ผู้นำที่สามารถมองเห็นถึงปัญหามลพิษทางอากาศและมีวิสัยทัศน์ที่จะแก้ไขปัญหานี้ จะเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการ

2. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน : ความสำเร็จที่ผ่านมาของการจัดการขยะ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของคนในชุมชน การที่สมาชิกชุมชนมีความเข้าใจ ตระหนักถึงปัญหา และพร้อมที่จะลงมือปฏิบัติ จะเป็นแรงผลักดันที่สำคัญ

3. องค์ความรู้และนวัตกรรมที่เหมาะสม : การได้รับองค์ความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัย และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง รวมถึงการนาเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนมาใช้ จะช่วยให้การจัดการมลพิษมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. การสนับสนุนจากภายนอก: การได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และองค์ความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา หรือองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร จะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งและยั่งยืนให้กับโครงการ

5. การสร้างความร่วมมือและเครือข่าย: การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งในและนอกชุมชน จะช่วยเพิ่มทรัพยากร ความรู้ และโอกาสในการพัฒนา

6. การประเมินผลและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง : การมีการประเมินผลโครงการเป็นระยะ เพื่อดูความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแผนการดาเนินงาน จะช่วยให้โครงการบรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน

7. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ : การสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และเข้าใจง่าย ทั้งภายในและภายนอกชุมชน จะช่วยสร้างความร่วมมือ ความตระหนัก และความเชื่อมั่น

ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานต่อไป ดังนี้

1. อบรมเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศ : จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางอากาศ (เช่น แหล่งกำเนิดฝุ่น $PM_{2.5}$ ในชุมชน) ผลกระทบต่อสุขภาพ วิธีการป้องกัน และการเฝ้าระวังคุณภาพอากาศด้วยตนเอง

2. สื่อสารรณรงค์อย่างต่อเนื่อง : จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าใจง่าย เช่น อินโฟกราฟิก โปสเตอร์ วิดีโอสั้นๆ เผยแพร่ในช่องทางของชุมชนและโซเชียลมีเดีย รวมถึงจัดกิจกรรมรณรงค์ที่น่าสนใจ

3. พื้นที่สีเขียวในชุมชน : ใช้พื้นที่ว่างเปล่าหรือรกร้างในชุมชนมาพัฒนาเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็ก หรือปลูกพืชคลุมดินเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว ลดฝุ่นละออง

4. สร้างเครือข่ายแจ้งเตือนและแลกเปลี่ยนข้อมูล : สร้างช่องทางการสื่อสาร (เช่น กลุ่มไลน์ชุมชน) เพื่อแจ้งเตือนสถานการณ์มลพิษทางอากาศและให้สมาชิกในชุมชนสามารถรายงานปัญหาหรือแหล่งกำเนิดมลพิษที่พบเห็น

○ นำเสนอ ผลการดำเนินงานการยกระดับศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค พื้นที่ภาคเหนือ

▪ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพ จังหวัดเชียงราย

คุณจารุณี ลายน้ำเย็น ผู้แทนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพ จังหวัดเชียงราย ได้กล่าวถึงบทบาทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในการดำเนินงานการยกระดับศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เข้าร่วมการขับเคลื่อนห้องปลอดฝุ่นต้นแบบ ภายใต้ “โครงการขับเคลื่อนห้องปลอดฝุ่นเพื่อลดและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากฝุ่นละอองขนาดเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่เสี่ยง” สนับสนุนโดยกรมอนามัย และสำนักงานสนับสนุนกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยได้ดำเนินการพัฒนาห้องปลอดฝุ่น ตั้งแต่ 3 สิงหาคม 2566 ติดตั้งเครื่องเติมอากาศ จำนวน 3 เครื่อง ติดตั้งเครื่องฟอกอากาศ จำนวน 4 เครื่อง ห้องเรียนอาคารปฐมวัยปีที่ 2

การดำเนินงานของศูนย์ฯ มี 4 ด้านหลัก ได้แก่

การบริหารจัดการภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีการติดตั้งเครื่องวัดฝุ่น DustBoy ติดตั้ง ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพผ่านระบบการแจ้งเตือนอัตโนมัติ “ผ่อดีดีตำบล” (PODD) แต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค “ปกป้องเด็กน้อย ปลอดภัยจากฝุ่น $PM_{2.5}$” กำหนดนโยบายและมาตรการในการป้องกัน ดูแล และลดผลกระทบจาก PM2.5 ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพ การจัดการประชุมผู้ปกครองเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับฝุ่น $PM_{2.5}$ การสร้างความร่วมมือระหว่างเทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพและหมู่บ้าน/ชุมชน และติดตามและประเมินการปฏิบัติตามนโยบายที่เกี่ยวข้องกับฝุ่น $PM_{2.5}$ เป็นระยะๆ

การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม: การปัด กวาด เช็ด ถู ล้าง ทำความสะอาด อาคารสถานที่และอุปกรณ์เครื่องใช้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดฝุ่นละอองและป้องกันโรคติดต่อ การจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ช่วยลดฝุ่นและเป็นแหล่งเรียนรู้ การนำเศษวัสดุเหลือใช้มาทำเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย กำหนดจุดจอดรถและทำป้ายประชาสัมพันธ์ดับเครื่องยนต์ขณะที่จอดรถ และการจัดเตรียมห้องปลอดฝุ่นและประเมินรับรองห้องปลอดฝุ่นผ่านระบบแพลตฟอร์มห้องปลอดฝุ่น

การดูแลสุขภาพและป้องกันเด็กจากฝุ่น $PM_{2.5}$: ได้แก่ ครูตรวจคัดกรองและบันทึกอาการป่วยของเด็ก โดยเฉพาะช่วงฝุ่น $PM_{2.5}$ ส่งต่อเด็กที่มีอาการป่วยในช่วงฝุ่น $PM_{2.5}$ สูงไปพบแพทย์หรือเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่สาย การมอบหน้ากากให้เด็กเล็ก ผู้ปกครองครูและบุคลากร เพื่อป้องกันฝุ่น PM 2.5 และป้องกันโรคติดต่อ การรายงานสถานการณ์ฝุ่น $PM_{2.5}$ ของพื้นที่เทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพ แจ้งให้ผู้ปกครอง ผ่านระบบ Line กลุ่ม

การสร้างความรอบรู้: ได้แก่ 1. ให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง 2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างความรู้ให้เด็กเล็ก ผ่านสื่อต่างๆ ทั้ง เพจเฟซบุ๊กโรงเรียน การรายงานสถานการณ์ฝุ่น $PM_{2.5}$ ของอำเภอแม่สาย Facebook : Maesai Hospital การรายงานสถานการณ์

ฝุ่น $PM_{2.5}$ ในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพ ผ่านFacebook : เทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพ การรายงานสถานการณ์ฝุ่น $PM_{2.5}$ ของพื้นที่เทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพ แจ้งให้คณะผู้บริหาร พนักงาน และเจ้าหน้าที่เทศบาล ระบบ Line และนวัตกรรมธงสีแสดงคุณภาพอากาศ

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ เด็กมีสมาธิในการเรียนรู้มากขึ้น (สังเกตจากระยะเวลาความสนใจเรียนรู้นานขึ้น) เด็กเล็กหลับนานขึ้น ส่งผลต่อการเจริญเติบโต เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กเล็ก เป็นสถานที่ศึกษาดูงานห้องปลอดฝุ่น เป็นสถานที่ดูงานของผู้ที่สนใจศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้นแบบและขยายผลการดำเนินงานให้หน่วยงานอื่น เป็นสถานที่จัดกิจกรรมของผู้ปกครองและเด็กเล็ก รวมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง มีความเชื่อมั่นในการส่งบุตรหลานมาเรียนรู้ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพ คลายความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของเด็ก ในช่วงสถานการณ์ฝุ่น

ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ 1. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนองค์ความรู้และแนวทางการดำเนินงาน การขับเคลื่อนห้องปลอดฝุ่นอย่างต่อเนื่อง จากกองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 2. ผู้บริหารเทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพ ให้ความสำคัญและขับเคลื่อนการดำเนินงานห้องปลอดฝุ่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพ สนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานให้เกิดความต่อเนื่อง 3. พ่อแม่ ผู้ปกครอง คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และหมู่บ้าน/ชุมชน ให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนการดำเนินงานห้องปลอดฝุ่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพ และ 4. คณะครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพ ดำเนินงานในการขับเคลื่อนการดำเนินงานห้องปลอดฝุ่น อย่างต่อเนื่องและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับห้องปลอดฝุ่น

- **ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสำราญราษฎร์ จังหวัดเชียงใหม่**

คุณนิ่มนภา เมฆวงศ์ ผู้แทนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสำราญราษฎร์ จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงบทบาทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในการดำเนินงานการยกระดับศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค

โครงการ "ศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค" เป็นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสำราญราษฎร์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีนักเรียน 71 คน และครูพี่เลี้ยง 5 คน ฝุ่น $PM_{2.5}$ มักจะสูงในช่วงปลายฤดูฝนถึงต้นฤดูร้อน (กุมภาพันธ์ - เมษายน) เนื่องจากมีการเผาพื้นที่เกษตรกรรมและไฟป่า

การดำเนินงานของศูนย์ฯ มี 4 ด้านหลัก ได้แก่

- **ด้านการบริหารจัดการ**: กำหนดนโยบายและมาตรการป้องกันฝุ่น $PM_{2.5}$ มีการจัดทำแผนรับมือและประเมินความพร้อมของอุปกรณ์ป้องกัน เช่น เครื่องฟอกอากาศและหน้ากากอนามัย นอกจากนี้ยังมีการสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง อบรมบุคลากร และมีการซ้อมแผนรับมือสถานการณ์ฝุ่น $PM_{2.5}$ ร่วมกับครู เด็ก และผู้ปกครอง
- **ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม**: มีการจัดพื้นที่ให้เพียงพอกับจำนวนเด็ก ทำความสะอาดบริเวณรอบอาคารเพื่อไม่ให้เป็นแหล่งสะสมของฝุ่น มีการคัดแยกขยะและไม่เผาขยะ รวมถึงปลูกต้นไม้เพื่อช่วยดักจับฝุ่น
- **ด้านการดูแลสุขภาพและป้องกันเด็กจากฝุ่น $PM_{2.5}$**: มีการเฝ้าระวังและสื่อสารค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น Air 4 Thai และไลน์กลุ่มผู้ปกครอง จัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล เช่น หน้ากากอนามัยกันฝุ่นให้เด็กอย่างเพียงพอ มีการตรวจคัดกรองและบันทึกอาการป่วยของเด็ก และมีแผนส่งต่อเด็กที่มีอาการป่วยไปพบแพทย์หากอาการไม่ดีขึ้น
- **ด้านการสร้างความรอบรู้**: ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองผ่านกิจกรรมกลุ่ม และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความรู้ให้เด็กเกี่ยวกับฝุ่น $PM_{2.5}$

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือช่วยลดความเสี่ยงในการสัมผัสฝุ่น $PM_{2.5}$ โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงอย่างเด็กและผู้มีโรคประจำตัว และห้องปลอดฝุ่นยังช่วยลดการเจ็บป่วยจากโรคที่เกิดจากฝุ่นละออง

ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ ลดการสัมผัสฝุ่นละอองในช่วงที่มีค่าสูงได้ ลดผลกระทบต่อสุขภาพจากฝุ่นละอองขนาดเล็กได้ รวมทั้งลดการเจ็บป่วยจากโรคที่เกิดจากฝุ่นละอองได้

▪ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลนาแส่ง จังหวัดลำปาง

คุณอรทัย แก้วมงคล ผู้แทนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลนาแส่ง จังหวัดลำปาง ได้กล่าวถึงบทบาทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในการดำเนินงานการยกระดับศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ปลอดฝุ่น ปลอดโรค

การดำเนินงานของศูนย์ฯ มี 4 ด้านหลัก ได้แก่

- **ด้านการบริหารจัดการ**: กำหนดนโยบาย มาตรการในการป้องกันดูแลและลดผลกระทบจากฝุ่น $PM_{2.5}$ สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดทำแผนเตรียมการรับมือ ประเมินความพร้อมของอุปกรณ์ป้องกันต่าง ๆ เช่น เครื่องฟอกอากาศ และ หน้ากากอนามัยป้องกันฝุ่น ให้เพียงพอต่อความต้องการ สร้างความร่วมมือในหน่วยงานรัฐและชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน สร้างเครือข่ายผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพเด็ก อบรมพัฒนาบุคลากร มีแผนและซ้อมแผนรับมือสถานการณ์ ฝุ่น $PM_{2.5}$ ระหว่าง ครู เด็ก ผู้ปกครอง และติดตามประเมินมาตรการ เป็นระยะ
- **ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม**: จัดพื้นที่เพียงพอกับเด็กอากาศถ่ายเทได้ คัดแยกขยะ และไม่เผาขยะ ทำความสะอาดไม่ให้สะสมฝุ่นละออง ไม่ทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดฝุ่น จัดบริเวณพื้นที่เพียงพอกับจำนวนเด็กไม่แออัด และทำความสะอาดบริเวณรอบอาคารสถานที่ไม่ให้เป็นแหล่งสะสมของฝุ่นละออง
- **ด้านการดูแลสุขภาพและป้องกันเด็กจากฝุ่น $PM_{2.5}$**: ติดตามสถานการณ์ค่าฝุ่นและเฝ้าระวัง ในแอปพลิเคชัน และสื่อสารแจ้งเตือนค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ไลน์กลุ่มผู้ปกครอง ตรวจสุขภาพคัดกรองช่วงเช้าทุกๆ วันและสังเกต อาการเด็กระหว่างวัน และเตรียมอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล เช่น หน้ากากอนามัยป้องกันฝุ่นให้เด็กอย่างเพียงพอ
- **ด้านการสร้างความรอบรู้**: ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองผ่านกิจกรรมกลุ่ม Line / Facebook / โปสเตอร์เกี่ยวกับ ฝุ่น $PM_{2.5}$ มีกิจกรรมการเรียนการสอนเสริมสร้างความรู้ให้เด็ก ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องการป้องกันฝุ่นละออก และให้ความรู้ผ่านกลุ่ม Line / Facebook / โปสเตอร์เกี่ยวกับฝุ่น $PM_{2.5}$

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ได้ทำห้องปลอดฝุ่น 2 ห้อง จากกรมอนามัยที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ และสร้างสภาพแวดล้อมที่สะอาดและปลอดภัยลดความเสี่ยงในการสัมผัสฝุ่น $PM_{2.5}$ โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยง เช่น เด็กผู้ที่มีโรคประจำตัว และเด็ก จำนวน 11 คน ลดความเสี่ยงในการสัมผัสฝุ่นละอองและลดการเจ็บป่วยจากโรคที่เกิดจากฝุ่นละออง

ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ ลดการสัมผัสฝุ่นละอองในช่วงที่มีค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ สูงได้ และลดการเจ็บป่วยจากโรคที่เกิดจากฝุ่นละอองได้

- **ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบ่อแก้ว จังหวัดน่าน**

คุณอรจิรา พรมฆ้อง ผู้แทนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบ่อแก้ว จังหวัดน่าน ได้กล่าวถึงบทบาทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในการดำเนินงานการยกระดับศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค

การดำเนินงานของศูนย์ฯ มี 4 ด้านหลัก ได้แก่

- **ด้านการบริหารจัดการ: การทำความสะอาดอย่างถูกวิธี** (ความถี่ในการทำความสะอาด: เพิ่มความถี่ในการทำความสะอาดห้องและอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นประจำทุกวัน โดยเฉพาะพื้นผิวที่เด็กสัมผัสบ่อยๆ วิธีการทำความสะอาด ไม่ว่าจะเป็นการเช็ดด้วยผ้าเปียก : เน้นการเช็ดพื้นผิวต่างๆ ด้วยผ้าชุบน้ำหมาดๆ หรือน้ำยาทำความสะอาดที่ปลอดภัย เพื่อดักจับฝุ่น ไม่ให้ฝุ่นฟุ้งกระจาย การทำความสะอาดอุปกรณ์: ทำความสะอาดของเล่น เฟอร์นิเจอร์ และอุปกรณ์อื่นๆ เป็นประจำ โดยเฉพาะจุดที่เด็กสัมผัสบ่อย การจัดตารางทำความสะอาด : กำหนดตารางการทำความสะอาดที่ชัดเจน และมอบหมายความรับผิดชอบให้บุคลากร) **ควบคุมฝุ่นจากภายนอก** (การจัดการพื้นที่รอบอาคาร : ปลูกต้นไม้ หรือทำรั้วต้นไม้เป็นแนวกันชน เพื่อช่วยดักจับฝุ่นละออง การทำความสะอาดพื้นที่ภายนอก: กวาด ล้าง หรือฉีดน้ำทำความสะอาดพื้นที่รอบๆ อาคารเป็นประจำ โดยเฉพาะลานกิจกรรม ทางเดิน <u>ควบคุมฝุ่นภายในห้อง</u> การเลือกใช้วัสดุ: เลือกใช้เฟอร์นิเจอร์และของเล่นที่ทำความสะอาดง่าย ไม่สะสมฝุ่น เช่น หลีกเลี่ยงพรมหนาๆ หรือผ้าม่านที่ทำจากวัสดุที่อมฝุ่น การจัดระเบียบ: จัดเก็บของเล่นและอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบ ไม่วางเกะกะ เพื่อลดพื้นที่ที่ฝุ่นสามารถสะสมได้) **การให้ความรู้และสร้างสุขนิสัย** (สอนให้เด็กๆ ล้างมือบ่อยๆ อย่างถูกวิธี สอนการไอ จาม อย่างถูกสุขลักษณะ และการสวมหน้ากากอนามัยเมื่อจำเป็น การติดตามคุณภาพอากาศ ติดตามค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ จากแหล่งที่เชื่อถือได้ (เช่น กรมควบคุมมลพิษ) อย่างสม่ำเสมอ การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมกลางแจ้งให้เหมาะสมกับคุณภาพอากาศ หากค่าฝุ่นสูง ควรจำกัดกิจกรรมกลางแจ้ง และเน้นกิจกรรมในห้องปลอดฝุ่น การจัดเตรียมหน้ากากอนามัยสำหรับเด็กและบุคลากรในกรณีที่จำเป็นต้องออกนอกอาคารในช่วงที่ฝุ่นสูง)
- **ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม: การปรับปรุงและบำรุงรักษาสภาพอาคารและสภาพแวดล้อม** (การติดตั้งอุปกรณ์ป้องกัน: ติดตั้งมุ้งลวดกันฝุ่นหรือม่านพลาสติกบริเวณช่องเปิดที่จำเป็น การบำรุงรักษาเครื่องปรับอากาศ/พัดลม: ล้างทำความสะอาดแผ่นกรองอากาศของเครื่องปรับอากาศหรือพัดลมอย่างสม่ำเสมอ) **การจัดการระบบระบายอากาศและอากาศภายในอาคาร** (การติดตั้งเครื่องฟอกอากาศ: จัดหาและติดตั้งเครื่องฟอกอากาศที่มีประสิทธิภาพสูง (มี HEPA Filter) ในห้องเรียนและห้องกิจกรรมหลักๆ การบำรุงรักษาเครื่องฟอกอากาศ: เปลี่ยนไส้กรองเครื่องฟอกอากาศตามกำหนด และทำความสะอาดตัวเครื่องอย่างสม่ำเสมอ

การตรวจสอบคุณภาพอากาศ: มีเครื่องวัดค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ ภายในห้องเรียน เพื่อให้สามารถตรวจสอบคุณภาพอากาศได้ตลอดเวลา และใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจเปิด-ปิดเครื่องฟอกอากาศ หรือปรับกิจกรรม)

- **ด้านการดูแลสุขภาพและป้องกันเด็กจากฝุ่น $PM_{2.5}$: การเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ฝุ่น $PM_{2.5}$** (ติดตามข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ: เฝ้าระวังข้อมูลคุณภาพอากาศจากกรมควบคุมมลพิษ หรือแอปพลิเคชันที่เชื่อถือได้เป็นประจำทุกวัน การใช้เครื่องวัดฝุ่น $PM_{2.5}$ ภายในศูนย์: ตรวจวัดค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ ภายในห้องเรียนและบริเวณศูนย์ฯ เพื่อประเมินสถานการณ์จริงการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันเมื่อค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ สูง จำกัดกิจกรรมกลางแจ้ง: หากค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ เกินเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด (เช่น เกิน 37.5 มคก./ลบ.ม. หรือตามเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก) ให้งดหรือลดกิจกรรมกลางแจ้งทั้งหมด จัดการกิจกรรมในห้องปลอดฝุ่น: เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และเล่นภายในห้องปลอดฝุ่นที่มีเครื่องฟอกอากาศทำงานตลอดเวลา การสวมหน้ากากอนามัย: จัดเตรียมหน้ากากอนามัยสำหรับเด็ก (ขนาดที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก) และบุคลากร สำหรับใช้ในกรณีที่จำเป็นต้องออกนอกอาคาร หรือเมื่อค่าฝุ่นภายในอาคารสูงเกินกว่าปกติ) **การประเมินและดูแลสุขภาพเด็ก** (การสังเกตอาการผิดปกติ: ครูผู้ดูแลเด็กเฝ้าระวังสังเกตอาการผิดปกติของเด็กที่อาจเกี่ยวข้องกับ PM2.5 เช่น ไอ เจ็บคอ น้ำมูกไหล หายใจลำบาก ผื่นคัน การสื่อสารกับผู้ปกครอง: แจ้งผู้ปกครองทราบถึงสถานการณ์ฝุ่น และแนวทางการดูแลสุขภาพเด็กที่บ้าน)
- **ด้านการสร้างความรอบรู้: การให้ความรู้แก่ครูผู้ดูแลเด็กและบุคลากร** (การจัดอบรม/ประชุม: จัดอบรมให้ความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับอันตรายของฝุ่น $PM_{2.5}$ ต่อสุขภาพเด็ก เทคนิคการสร้างห้องปลอดฝุ่น การใช้และการบำรุงรักษาอุปกรณ์ฟอกอากาศ การเฝ้าระวังและดูแลสุขภาพเด็ก) **การให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง** (จัดประชุมผู้ปกครอง: จัดประชุมเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ฝุ่น $PM_{2.5}$ ผลกระทบต่อสุขภาพเด็ก และมาตรการที่ศูนย์ฯ ดำเนินการ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์: จัดทำแผ่นพับ โปสเตอร์ สื่อออนไลน์ (Line group/Facebook) เพื่อให้ความรู้และแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ปกครองในการป้องกันฝุ่นที่บ้าน) **การให้ความรู้แก่เด็ก** (สอดแทรกในการเรียนการสอน: จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับฝุ่น $PM_{2.5}$ อย่างง่ายๆ และเข้าใจได้สำหรับเด็กเล็ก เช่น นิทาน เพลง การ์ตูน หรือเกม - สอนการล้างมือ การไอ จาม การสวมหน้ากากอนามัย ผ่านกิจกรรมที่สนุกสนาน) **การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ** (ร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุข ประสานงานกับโรงพยาบาลเพื่อขอคำแนะนำและสนับสนุนองค์ความรู้ ร่วมมือกับชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักรู้)

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ **การติดตั้งและบำรุงรักษาอุปกรณ์** (จำนวนเครื่องฟอกอากาศที่ติดตั้งและใช้งานได้ 3 เครื่อง ความถี่ในการเปลี่ยนไส้กรอง 1 ครั้ง/ปี ความถี่ในการทำความสะอาดห้อง 1 ครั้ง/วัน) **ความรู้ความเข้าใจ** (ร้อยละของครูผู้ดูแลเด็กที่ผ่านการอบรม 80% และร้อยละของผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรมให้ความรู้ 70%) **สภาพแวดล้อม** (ห้องเรียนและพื้นที่กิจกรรมภายในศูนย์ฯ มีอากาศที่สะอาดและบริสุทธิ์มากขึ้น บรรยากาศการเรียนรู้ดีขึ้น สภาพแวดล้อมภายนอกศูนย์ฯ มีการจัดการที่ดีขึ้น ลดแหล่งกำเนิดฝุ่น) **สุขภาพและความเป็นอยู่ของเด็ก** (เด็กมีสุขภาพแข็งแรงขึ้น อาการเจ็บป่วยจากระบบทางเดินหายใจลดลงอย่างเห็นได้ชัด เด็กมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และร่วมกิจกรรมมากขึ้น เด็กมีความรู้และสุขนิสัยที่ดีในการป้องกันตนเองจากฝุ่น) **บุคลากร** (ครูผู้ดูแลเด็กและบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการห้องปลอดฝุ่นและการดูแลสุขภาพเด็กจากฝุ่น $PM_{2.5}$ เพิ่มขึ้น บุคลากรมีความตระหนักและให้ความสำคัญกับปัญหามลภาวะทางอากาศ) **ผู้ปกครองและชุมชน** (ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในปัญหาฝุ่น $PM_{2.5}$ และให้ความร่วมมือในการดูแลสุขภาพบุตรหลานมากขึ้น เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหามลภาวะทางอากาศ ศูนย์ฯ กลายเป็นต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ด้านห้องปลอดฝุ่นและสุขภาพสำหรับชุมชนใกล้เคียง)

ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ **ความร่วมมือของบุคลากร** ครู/ผู้ดูแลเด็กและบุคลากรทุกคนให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมอย่างแข็งขัน มีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา **การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน** ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการดูแลบุตรหลานที่บ้าน และเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์ฯ ชุมชนให้ความร่วมมือในการลดแหล่งกำเนิดฝุ่น **การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก** เช่น สำนักงานสาธารณสุขอำเภอนาหมื่น โรงพยาบาลนาหมื่น และเทศบาลตำบลบ่อแก้ว ที่ให้การติดตามตรวจสอบและดูแล **การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม** การเลือกใช้เครื่องฟอกอากาศและอุปกรณ์ตรวจวัดคุณภาพอากาศที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ และ**การสร้างความตระหนักรู้** การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ทุกภาคส่วน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการมีส่วนร่วม

▪ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลาง จังหวัดลำพูน

คุณธิดาวรรณ ปิยทรายมูล ผู้แทนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลาง จังหวัดลำพูน ได้กล่าวถึงบทบาทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในการดำเนินงานการยกระดับศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ปลอดฝุ่น ปลอดโรค

การดำเนินงานของศูนย์ฯ มี 4 ด้านหลัก ได้แก่

- **ด้านการบริหารจัดการ**: กำหนดนโยบายมาตรการจัดการความเสี่ยงจากฝุ่นละอองขนาดเล็กและประกาศนโยบายให้ทราบทั่วกัน จัดทำแผนเตรียมการรับมือประเมินความพร้อมของอุปกรณ์ป้องกันต่างๆหน้ากากอนามัย เครื่องฟอกอากาศ เพื่อให้มีทรัพยากรเพียงพอ กำหนดบทบาทผู้รับผิดชอบการประชุมวางแผน สร้างเครือข่ายในการดูแลสุขภาพเด็ก อบรมพัฒนาบุคลากร มีแผนซักซ้อมแผนสถานการณ์ และการติดตามผลประเมิน
- **ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม**: จัดพื้นที่เพียงพอกับเด็กอากาศถ่ายเทได้ คัดแยกขยะไม่เผาขยะ ทำความสะอาดไม่ให้สะสมฝุ่นละออง ไม่ทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดฝุ่น จัดเตรียมห้องเรียนปลอดฝุ่น และมีต้นไม้ดักจับฝุ่น
- **ด้านการดูแลสุขภาพและป้องกันเด็กจากฝุ่น $PM_{2.5}$**: ติดตามสถานการณ์ค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ บนแอป Air 4 thai สังเกต อาการเด็ก เฝ้าระวังเด็กที่มีโรคประจำตัว สื่อสารให้ความรู้ หลีกเลี่ยงกิจกรรมข้างนอกห้อง สวมหน้ากาก ทำความสะอาดห้องเรียน และงดกิจกรรมหลีกเลี่ยงฝุ่น $PM_{2.5}$
- **ด้านการสร้างความรอบรู้**: ให้ความรู้ผู้ปกครองผ่านกลุ่มไลน์ บอร์ดประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมการเรียนการสอนสร้างความรู้ให้เด็ก

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ลดการสัมผัสฝุ่นละอองในช่วงที่มีค่าสูง และลดการเจ็บป่วยของนักเรียน

ปัจจัยความสำเร็จ คือ การบูรณาการความร่วมมือกบภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ ทั้งหน่วยงานรัฐ ชุมชน และเครือข่ายผู้ปกครอง

- **หัวข้อ แนวทางการบูรณาการดูแลป้องกันสุขภาพจากฝุ่น $PM_{2.5}$ เกณฑ์การประเมินสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสุขภาพ (4D)**

คุณจิรารัฏฐ์ อาภรณ์วิชานพ ผู้แทนสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย ได้กล่าวถึงแนวทางการบูรณาการดูแลป้องกันสุขภาพจากฝุ่น $PM_{2.5}$ เกณฑ์การประเมินสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสุขภาพ (4D)

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันสุขภาพจากฝุ่น $PM_{2.5}$ โดยระบุว่า ฝุ่น $PM_{2.5}$ เป็นอนุภาคขนาดเล็กที่มีเส้นผ่านศูนย์กลาง 2.5 ไมโครเมตร หรือเล็กกว่า สามารถเข้าสู่ร่างกายผ่านการหายใจเป็นหลักได้ถึง 90-95% และสามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพได้หลายด้าน เช่น ระบบประสาท ระบบทางเดินหายใจ ระบบหัวใจและหลอดเลือด ระบบทางเดินอาหาร และระบบสืบพันธุ์ ซึ่งองค์ประกอบของฝุ่น $PM_{2.5}$ นั้นประกอบไปด้วยสารอนินทรีย์ (เช่น โลหะ และไอออนต่างๆ) สารอินทรีย์ และองค์ประกอบทางชีวภาพ (เช่น แบคทีเรียและเชื้อรา) โดยแหล่งที่มาของฝุ่น $PM_{2.5}$ มาจากทั้งภายในและภายนอกอาคาร เช่น การขนส่ง, อุตสาหกรรม, การเกษตร, ไฟป่า, และกิจกรรมภายในบ้านอย่างการทำอาหาร

เด็กเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อผลกระทบจากฝุ่น $PM_{2.5}$ มากที่สุด เนื่องจากเด็กมีอัตราการหายใจที่สูงกว่าเมื่อเทียบกับน้ำหนักตัว จึงได้รับฝุ่นเข้าสู่ร่างกายในปริมาณที่มากกว่า อีกทั้งปอดและระบบภูมิคุ้มกันยังพัฒนาไม่เต็มที่ ทำให้กำจัดสารพิษได้น้อยและเกิดการอักเสบได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ ปัจจัยด้านพฤติกรรม เช่น การทำกิจกรรมกลางแจ้งบ่อยครั้ง และความสูงที่ใกล้กับพื้นดินทำให้เด็กสูดดมฝุ่นจากท่อไอเสียรถยนต์และฝุ่นบนถนนได้มากกว่า ผลกระทบที่พบในเด็ก ได้แก่ น้ำหนักแรกเกิดต่ำ ภูมิแพ้ พัฒนาการช้า และอาการหายใจมีเสียงหวีดและไอ

หลักการสำคัญของการบูรณาการการดูแลและป้องกันสุขภาพจากฝุ่น $PM_{2.5}$ ได้แก่ 1. การลดแหล่งกำเนิด (Source Control): มีมาตรการห้ามเผาในที่โล่งและใช้เชื้อเพลิงคุณภาพต่ำ รวมถึงส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดและยานพาหนะไฟฟ้า 2. การกรองและระบายอากาศ (Filtration & Ventilation): ควรใช้ระบบกรองอากาศแบบ HEPA หรือเทียบเท่าในห้องเรียนและห้องกิจกรรม และมีอัตราการระบายอากาศที่เหมาะสมตามมาตรฐาน (ACH) 3. การเฝ้าระวัง-เตือนภัย (Monitoring & Alerting): ติดตั้งเซ็นเซอร์วัดฝุ่น $PM_{2.5}$ แบบเรียลไทม์พร้อมระบบแจ้งเตือน "เขียว-ส้ม-แดง" และยึดตามแนวทางของ US EPA “Tools for Schools” 4. การสร้างความรู้และมีส่วนร่วม (Education & Engagement): จัดอบรมครู บุคลากร และผู้ปกครองเกี่ยวกับฝุ่น $PM_{2.5}$ ผลกระทบ และมาตรการลดการสัมผัส และสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ เช่น โปสเตอร์อินโฟกราฟิก และกิจกรรม “หายใจปลอดฝุ่น” ตาม UNICEF’s Nurturing Care และ 5. นโยบายและการบริหารจัดการ (Policy & Management): จัดทำคู่มือ “PM2.5 Safety” ของศูนย์ ที่ระบุขั้นตอนชัดเจนเมื่อค่าฝุ่นเกินเกณฑ์ และตั้งคณะทำงานด้านคุณภาพอากาศภายในศูนย์ ตาม FRESH Framework

เกณฑ์การประเมินสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน โดยแบ่งเป็นขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมไปจนถึงการปฏิบัติประจำวัน เพื่อให้สถานพัฒนาเด็กสามารถนำไปปรับใช้ในการดูแลเด็กให้ปลอดภัยจากฝุ่น $PM_{2.5}$ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ หลักสูตรการดูแลผู้เลี้ยงดูเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี เกณฑ์มาตรฐาน 4D และมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ

- **หัวข้อ การใช้งบกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เพื่อขับเคลื่อนงานสุขภาพรับมือฝุ่น $PM_{2.5}$**

พญ.วลัยรัตน์ ไชยฟู ผู้อำนวยการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 1 เชียงใหม่ ได้กล่าวถึงการใช้งบกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เพื่อขับเคลื่อนงานสุขภาพรับมือฝุ่น $PM_{2.5}$

พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 มีเจตนารมณ์ว่า “รัฐต้องจัดและส่งเสริมระบบการให้บริการสาธารณสุข ที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิต ให้มีการรักษาพยาบาลที่มีมาตรฐาน โดยมีองค์กรกำกับดูแล ซึ่งจะดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อจัดการให้มีระบบการรักษาพยาบาล ที่มีประสิทธิภาพทั้งประเทศ”

สปสช. เขต 1 เชียงใหม่ มีโครงการที่ได้รับงบประมาณสำหรับปี 2568 ชื่อ "โครงการพัฒนาความรอบรู้เพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากฝุ่นละอองขนาดเล็กในกลุ่มเปราะบางและกลุ่มเสี่ยง เขตสุขภาพที่ 1" ซึ่งดำเนินงานระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2567 ถึง 31 กรกฎาคม 2568

วัตถุประสงค์ของโครงการฝุ่น $PM_{2.5}$ ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคให้กลุ่มเปราะบางและกลุ่มเสี่ยงในภาวะวิกฤตฝุ่นละอองขนาดเล็ก ($PM_{2.5}$) สร้างความรอบรู้ในการป้องกันและลดผลกระทบต่อสุขภาพจากฝุ่น $PM_{2.5}$ ให้กลุ่มเสี่ยงดูแลตัวเองได้ และผู้ดูแลสามารถดูแลกลุ่มเปราะบางได้ ถ่ายทอดความรู้ให้คนในครอบครัวและญาติ และสร้างพื้นที่ต้นแบบในการบริหารจัดการระบบดูแลกลุ่มเปราะบางและกลุ่มเสี่ยงในภาวะวิกฤตฝุ่น $PM_{2.5}$

กลุ่มเป้าหมายของโครงการ ได้แก่ กลุ่มเปราะบางและกลุ่มเสี่ยง: หญิงตั้งครรภ์และเด็กเล็ก ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง ผู้ป่วยโรคระบบทางเดินหายใจ ผู้ดูแล: ผู้ที่ดูแลกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียง คนในครอบครัว/ญาติ/เพื่อนบ้าน: ผู้ที่รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้ดูแล อสม./แกนนำ: ผู้ที่ติดตามและให้คำแนะนำ

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) อปท. สามารถขอรับงบประมาณเพิ่มเติมจากกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่เพื่อดำเนินโครงการเกี่ยวกับฝุ่น $PM_{2.5}$ ได้ โดยมีแนวทางดังนี้:

- อปท. จัดทำแผนสุขภาพชุมชนที่บรรจุปัญหาเรื่องฝุ่น $PM_{2.5}$
- คณะกรรมการพิจารณารับรองแผน
- สามารถจัดซื้ออุปกรณ์สาธิตหรือชุด "มุ้งสู้ฝุ่น" ได้ตามดุลยพินิจของคณะกรรมการกองทุน
- มีการรณรงค์และสนับสนุนหน้ากากป้องกัน ฝุ่น $PM_{2.5}$
- สปสช. เขต 1 เชียงใหม่ จะแจ้งให้ อปท. สามารถขอรับงบประมาณเพิ่มเติมได้
- มีการใช้โครงการนี้เป็นแนวทางสำหรับกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่

(ที่มา: สปสช.)

- **แบ่งกลุ่มกิจกรรมกลุ่มระดมสมอง “ปลอดฝุ่น ปลอดโรค ปลอดภัย: สานพลังชุมชน ศูนย์เด็กเล็กและสุขภาวะ”**

  - **กลุ่มที่ 1 การสร้างเครือข่ายศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค**
    (เครือข่ายศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค ในพื้นที่ จังหวัดเชียงราย น่าน พะเยา เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน)
    วิทยากรกระบวนการ : นายเอกรินทร์ วินันท์ ศูนย์อนมัยที่ 1 เชียงใหม่
    นายกิตติกานต์ ตุ้มไธสงค์ กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

ปัญหา/อุปสรรคจากการดำเนินการที่ผ่านมา

1. งบประมาณ: การจัดซื้อเครื่องฟอกอากาศ เครื่องปรับอากาศ และการบำรุงรักษา ซ่อมแซม
2. ไม่ครอบคลุมห้องที่จะมี
3. การบำรุงรักษาล่าช้า
4. ไม่มีเครื่องตรวจวัดฝุ่น
5. การสร้างความรอบรู้แก่ ผู้ปกครอง
6. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้ความรู้ ไม่ครอบคลุมประเด็น ฝุ่น $PM_{2.5}$
7. การอบรม ไม่ครอบคลุมครู ศพด.

กิจกรรมที่ผ่านมา	การดำเนินงานต่อไป
1. กิจกรรมที่ต้องการจากที่อื่น - เครื่องฟอกอากาศ/ เครื่องเติมอากาศ - เครื่องปรับอากาศ/ พัดลม - มีคนตั้งต้นรวมกลุ่มเครือข่าย - เครื่องตรวจวัดฝุ่น	- มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - ของบประมาณจากกองทุนต่าง ๆ
2. กิจกรรมที่ทำได้เอง (แต่ถ้าได้สนับสนุนจะดีมาก) - สื่อสำเร็จรูป เช่น ธงสีค่าฝุ่น (ภายนอก) - เครื่องฟอกอากาศ - วิทยากรให้ความรู้ การทำเครื่องฟอก DIY	- แบบเชคลิสต์ประจำวัน เช่น ตรวจสอบเครื่องฟอกอากาศ การทำความสะอาด - เครื่อง DIY มาตรฐาน - มีคลังแลกเปลี่ยนการดำเนิน เช่น เว็บไซต์เฉพาะ
3. กิจกรรมที่ทำได้เอง - ให้ความรู้เด็ก - สื่อการเรียนการสอน - แจ้งค่าฝุ่น/ สถานการณ์ทุกช่องทาง - ปลูกต้นไม้/ ทำความสะอาด - ถ่ายทอดความรู้ให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน	- จัดประชุมถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กร - ประกาศนโยบาย แผนงาน ในหน่วยงาน - งบประมาณต้นสังกัด

ข้อเสนอแนะต่อการประเมินผล/ขยายผล

1. การคัดกรองสุขภาพเด็ก (แบบบันทึกอาการเด็ก การติดตามอาการ เช่น การแจ้งเตือนสื่อสารจากโรงพยาบาลให้มีการแจ้งกลับมายัง ศพด. และอาการแสดง)
2. วัสดุ/อุปกรณ์ (แบบตรวจเช็ค บำรุงรักษา และแผนบำรุงรักษา)

- **กลุ่มที่ 2 การสร้างเครือข่ายศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค**
  (เครือข่ายศูนย์เด็กเล็กรอบรู้ ปลอดฝุ่น ปลอดโรค ในพื้นที่ จังหวัดแพร่ ลำปาง ลำพูน และตาก)
  วิทยากรกระบวนการ : นางพิมพ์ดวงใจ ชัยชนะ ศูนย์อนามัยที่ 1 เชียงใหม่
  นางสาวทิพย์กมล ภูมิพันธ์ กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

ปัญหา/อุปสรรคจากการดำเนินการที่ผ่านมา

1. การใช้งานห้องปลอดฝุ่น: องค์ความรู้ในการใช้งาน ระบบการใช้งานของเครื่อง การรักษาความสะอาด
2. การบำรุงรักษา การดูแลเครื่อง การเปลี่ยนฟิวเตอร์ ยังไม่สามารถเปลี่ยนได้
3. ยังไม่มีการเก็บข้อมูลสุขภาพของเด็กในห้องปลอดฝุ่น ในประเด็นของอาการที่เกี่ยวกับฝุ่นในช่วงฝุ่นสูง
4. การสื่อสารยังไม่ถึงผู้ปฏิบัติงาน การดำเนินงานยังไม่ประสิทธิภาพ
5. กิจกรรมที่ทำส่วนใหญ่ยังเป็นกิจกรรมที่มทำเฉพาะ ศพด. ยังไม่ได้ขยายไปในชุมชน
6. การสนับสนุนงบประมาณจัดกิจกรรม การจัดทำห้องปลอดฝุ่น ยังไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

1. จัดอบรมบุคลากรทางการศึกษา โดยเน้นครูพี่เลี้ยง เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องฝุ่น $PM_{2.5}$ รวมทั้งการดูแลรักษาห้องปลอดฝุ่นให้ถูกวิธี
2. ผลักแผนการบำรุงรักษาห้องปลอดฝุ่นเข้าไปในแผนหน่วยงาน เช่น แผนสภา เพื่อจัดสรรงบประมาณ
3. ควรมีการเก็บข้อมูลสุขภาพเด็กในห้องปลอดฝุ่นเพิ่มเติมในช่วงฝุ่นสูง
4. ให้มีการบูรณาการเรื่องของฝุ่น เข้าไปแผน/กิจกรรมการเรียนการสอนใน ศพด.
5. ขยายผลองค์ความรู้ไปสู่ชุมชน

สิ่งที่ต้องการการสนับสนุน

1. มีงบประมาณในการสนับสนุนจัดทำห้องปลอดฝุ่น เพื่อขยายเพิ่ม ให้ครอบคลุมจำนวนห้องที่มีในศพด. ตามสัดส่วนของเด็ก
2. สนับสนุนเครื่องวัดฝุ่น เพื่อวัดค่าฝุ่นภายนอกอาคาร เพื่อใช้สำหรับการสื่อสารแจ้งเตือนเด็กกับผู้ปกครอง ชุมชน
3. สื่อการเรียนการสอน ให้ความรู้กับเด็กและผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับ ฝุ่น $PM_{2.5}$ ทั้งค่าสี ผลกระทบต่อสุขภาพ และการดูแลสุขภาพ เช่น นิทาน บัตรคำ แผ่นพับ เพลง สปอตวิทยุ ธงสีเตือนภัย สื่อ 3 D ฯลฯ
4. สนับอุปกรณ์ในการป้องกันฝุ่นสำหรับเด็ก เช่น หน้ากาก N95

ข้อเสนอแนะต่อการประเมินผล/ขยายผล

1. ผลักเกณฑ์การประเมินเข้าระบบมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (มาตรชาติฯ/4D)
2. ผลักดันให้มีตัวชี้วัดด้านสุขภาพใน ศพด. เช่น ข้อมูลอาการที่เกี่ยวกับฝุ่น $PM_{2.5}$ โดยเฉพาะช่วงฝุ่นสูง
3. การประเมินผลและขยายผลไปในชุมชน ให้ผู้ปกครองเกิดความตระหนักในการดูแลสุขภาพเด็ก เพื่อป้องกันผลกระทบต่อฝุ่น $PM_{2.5}$
4. มีนวัตกรรมใหม่ เพื่อสนับการให้เกิดห้องปลอดฝุ่น เช่น อุปกรณ์การเรียน การสร้างห้องปลอดฝุ่นให้สามารถทำได้ง่ายขึ้น (เครื่องฟอกอย่างง่าย)
5. มีเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ติดตาม อย่างต่อเนื่อง

- **กลุ่มที่ 3 ชุมชนตำบลเวียงเชียงของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย**
  วิทยากรกระบวนการ : ผศ.ดร.เสถียร ฉันทะ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
  อาจารย์ธนพนธ์ คำเที่ยง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

แผนพัฒนาศักยภาพนักเรียน และครู/ผู้ปกครอง

กิจกรรม

1. การให้ความรู้
2. กิจกรรมสื่อสารความเสี่ยง โรงเรียนสู่ชุมชน
3. นักเรียนจิตอาสาอนามัยในโรงเรียน
4. กิจกรรมพี่สอนน้อง
5. ปลูกจิตสำนึกปรับพฤติกรรมจากการเรียนการสอนในโรงเรียนให้สามารถสื่อสารไปยังผู้ปกครอง

สิ่งที่ต้องการการสนับสนุน

1. ขาดวิทยากร/ ขาดงบประมาณ (อปท/ สปสช/ รพ)
2. วิธีการ และเครื่องมือการประเมินผลสำเร็จในกิจกรรมให้ความรู้

แผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ โรงเรียนปลอดฝุ่น

กิจกรรม

1. จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ โรงเรียนต้นแบบปลอดฝุ่น
2. ขยายห้องปลอดฝุ่นเพิ่มเติม
3. ปลูกต้นไม้รอบอาคารเป็นแนวป้องกันฝุ่น
4. กิจกรรม 5 ส. ในห้องเรียนและโรงเรียน โดยมีการประเมินให้คะแนน เพื่อประกวดห้องเรียนสะอาด

สิ่งที่ต้องการการสนับสนุน

1. ห้องจัดนิทรรศการ
2. สื่อให้ความรู้
3. ระบบระบายอากาศภายในห้อง (เครื่องปรับอากาศ เครื่องฟอกอากาศ และเครื่องตรวดวัดฝุ่น)
4. ยังขาดระบบในการทำห้องปลอดฝุ่นอย่างเต็มรูปแบบ
5. ขาดเครื่องมือการประเมินสุขภาพของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
6. ขาดการประเมินการติดตาม (เกณฑ์กลางจากส่วนกลาง เช่น กรมอนามัย)

- **กลุ่มที่ 4 ชุมชนเทศบาลตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน**
  วิทยากรกระบวนการ : ผศ.ดร.กาญจนา ปินตาคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
  คุณฐิติกัญญ์ ภูวิศธนทรัพย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ศูนย์การเรียนรู้ ก้อ Model

งบประมาณ สปสช. และเทศบาล หมู่บ้านละ 50,000 บาท (รวม 200,000 บาท)

บูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

1. ห้องปลอดฝุ่นระดับหมู่บ้าน (4 หมู่บ้าน)

วัตถุประสงค์ : ขยายห้องปลอดฝุ่น เพื่อให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่ ให้ประชาชนเข้าใช้บริการได้ง่ายและทั่วถึง

Note: ขยายห้องปลอดฝุ่น ระดับ 1 สำหรับกลุ่มเปราะบาง ปรับศาลากลางหมู่บ้าน

กิจกรรม

1. ปรับปรุงศาลากลางบ้านให้เป็นห้องปลอดฝุ่นที่ได้มาตรฐาน
2. ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านรับทราบถึงห้องปลอดฝุ่นที่ได้มาตรฐาน (เสียงตามสาย, ไลน์กลุ่มหมู่บ้าน, เฟสบุ๊ค)
3. แต่งตั้งคณะทำงานในการดูแลห้องปลอดฝุ่น รวมทั้งจัดทำหลักเกณฑ์ และข้อตกลง
4. เก็บข้อมูลเชิงสถิติ เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดของห้องปลอดฝุ่น
5. ตัวชี้วัด สถิติการเข้าใช้งาน แยกตามประเภทกลุ่มผู้ใช้งาน
ร้อยละความพึงพอใจในการใช้บริการ และข้อเสนอแนะ

2. การจัดการขยะ

เดิมมีการทำปุ๋ยหมักจากเศษข้าวโพด เพื่อลดการเผา และการคัดแยกขยะภายในชุมชน

สิ่งที่อยากทำ

บ่อขยะ ปิดบ่อขยะเหลือบ่อเดียว

โครงการทำปุ๋ยหมักจากซังข้าวโพด เพื่อลดการเผาในพื้นที่

วัตถุประสงค์ :

การคัดแยกขยะภายในชุมชน เพื่อลดการเผาในพื้นที่

การคัดแยกขยะ

ขยะอินทรีย์ ทำปุ๋ยหมัก

ขยะรีไซเคิล ขายสร้างรายได้

ขยะอื่น ๆ ทำเตาเผาขยะไร้ควัน

ตัวชี้วัด

1. การลดลงของจำนวนขยะ (การติดตามเทศบาล)
2. ปริมาณขยะที่เทศบาลจัดเก็บ ลดลง
3. มีการติดตามการจัดการขยะของหมู่บ้าน (ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 60)

กิจกรรม

1. การอบรมให้ความรู้ในการคักแยกขยะ
2. แจกถังดำ เพื่อทำปุ๋ยหมัก
3. ปรับปรุงระบบการจัดการขยะในพื้นที่และชุมชน
4. สนับสนุนเตาเผาขยะไร้ควัน 4 หมู่บ้าน
5. การประกวดหมู่บ้านน่าอยู่ หมู่บ้านน่ามอง

- **กลุ่มที่ 5 ชุมชนคลองลัดภาชี เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร**
  วิทยากรกระบวนการ : คุณกรวิภา ปุนณศิริ กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ
  คุณกุลนันท์ ปาระก้อน สถาบันพัฒนาสุขภาวะเขตเมือง กรมอนามัย

กิจกรรม : ศูนย์การเรียนรู้ผลกระทบต่อสภาพอากาศและสิ่งแวดล้อม
วัตถุประสงค์ : พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบ เป็นเหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ และแนวปฏิบัติ

กลุ่มเป้าหมาย/ภาคีที่เกี่ยวข้อง
1. ประชาชน
2. เยาวชน
3. สำนักงานเขต
4. ศูนย์บริการสาธารณสุข
5. มหาวิทยาลัยสยาม มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
6. กรมอนามัย
7. ธนาคารออมสิน
8. โรงเรียนบางจาก

กิจกรรมที่ 1 สำรวจสถานการณ์และบริบทของชุมชน
1. สร้างความเข้าใจ กระบวนการตั้งฐานเรียนรู้
2. ร่วมกำหนดฐานการเรียนรู้
เช่น - การคัดแยกขยะ
- การป้องกันฝุ่น $PM_{2.5}$ (ห้องปลอดฝุ่น, ธงแจ้งเตือน และบ้านตัวอย่าง)
- การปั่นจักรยาน
- พื้นที่สีเขียวส่วนกลางชุมชน

กิจกรรม 2 การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้
1. จัดพื้นที่ และจัดทำสื่อการเรียนรู้ เช่น ป้ายสื่อสาร
- พัฒนา,ปรับปรุงพื้นที่ที่มีอยู่เดิม เช่น ฐานจัดการขยะ, ห้องปลอดฝุ่น
- พัฒนาพื้นที่ใหม่ เช่น พื้นที่สีเขียว บ้านตัวอย่าง (หน้าบ้านหน้ามอง บ้านกลุ่มเสี่ยง)
2. จัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางการเรียนรู้ในศูนย์ดิจิทัล (ทำสื่อที่มาของศูนย์และกิจกรรมต่างๆ)

กิจกรรม 3 การสร้างทีม (ครูก.)

1. อบรมคณะกรรมการชุมชน เยาวชน อาสาสมัครสาธารณสุขกรุงเทพมหานคร ให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ในแต่ละฐานได้
2. ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม
3. สร้างภาคีเครือข่ายสู่สถานศึกษาในชุมชน เช่น โรงเรียนบางจาก

กิจกรรม 4 Kick off เปิดศูนย์การเรียนรู้

1.จัดทำเสื่อวิดีทัศน์ ในกานประชาสัมพันธ์ ศูนย์การเรียนรู้

ผลผลิต

1. ศูนย์การเรียนรู้
2. ครู ก. อย่างน้อย 5 กลุ่ม

ตัวชี้วัด

1. เกิดศูนย์การเรียนรู้ 1 แห่งในชุมชน
2. เกิดครู ก. อย่างน้อย 5 คน
3. คนในชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจในการป้องกันฝุ่น อย่างน้อย 80% ของผู้ที่เข้าร่วม
4. มีผู้ศึกษาดูงาน อย่างน้อย 12 ครั้ง/ปี

สิ่งที่ต้องการการสนับสนุน

1. งบประมาณจาก สปสช มหาวิทยาลัย องค์กรเอกชน
2. สื่อวิชาการ

- **นำเสนอและสรุปกิจกรรมกิจกรรมกลุ่มระดมสมอง “ปลอดฝุ่น ปลอดโรค ปลอดภัย: สานพลังชุมชน ศูนย์เด็กเล็ก และสุขภาวะ”**

การประชุมระดมสมองในหัวข้อ "ปลอดฝุ่น ปลอดโรค ปลอดภัย: สานพลังชุมชน ศูนย์เด็กเล็ก และสุขภาวะ" จัดขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาแนวทางในการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศและสุขภาพของเด็กเล็กในชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วมจากหลากหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนจากศูนย์เด็กเล็ก ผู้นำชุมชน และหน่วยงานด้านสาธารณสุข จากการระดมสมองครั้งนี้ สามารถสรุปประเด็นสำคัญและข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้เข้าร่วม ดังนี้ **1) การสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้** เกี่ยวกับผลกระทบของฝุ่น $PM_{2.5}$ **2) การสร้างความร่วมมือ** ผ่านการจัดตั้งทีมเฝ้าระวังคุณภาพอากาศและกำหนดมาตรการป้องกันที่เหมาะสม เช่น การปรับเปลี่ยนกิจกรรมในวันที่มีค่าฝุ่นสูง และ **3) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก** ทั้งในด้านงบประมาณเพื่อจัดหาอุปกรณ์ป้องกันที่จำเป็น เช่น เครื่องฟอกอากาศ และการจัดอบรมให้ความรู้เชิงปฏิบัติการ การประชุมครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงพลังความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการร่วมกันสร้างชุมชนที่ปลอดภัยสำหรับเด็กๆ เพื่อสุขภาพและอนาคตที่ดีขึ้นในระยะยาว

9. ผลการประเมินความพึงพอใจ

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการประชุม

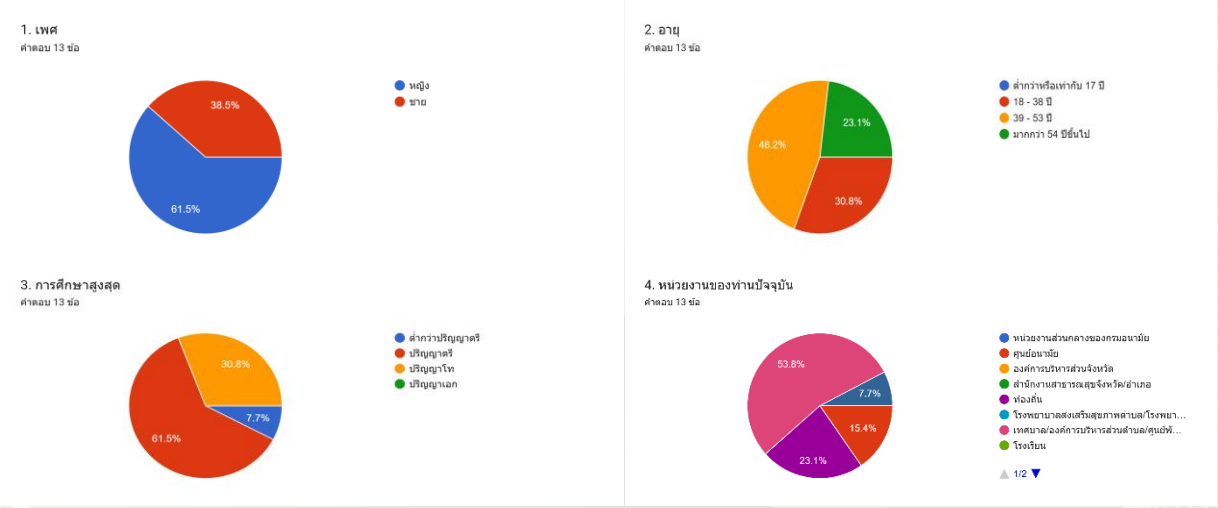

ส่วนที่ 2 : ระดับความพึงพอใจต่อการจัดประชุม

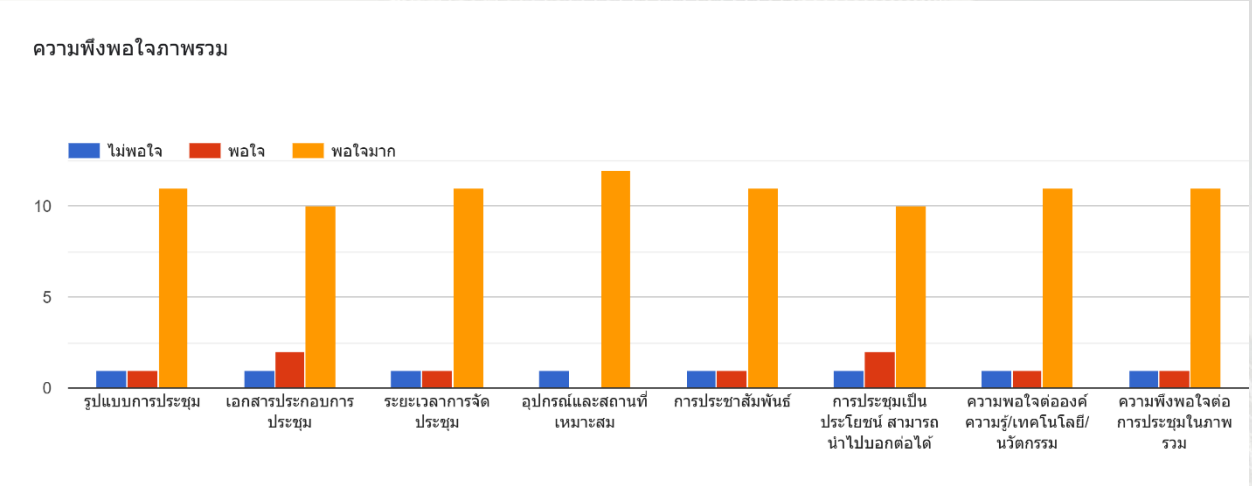

ส่วนที่ 3 : ระดับความพึงพอใจต่อเนื้อหา

วันที่ 24 กรกฎาคม 2568

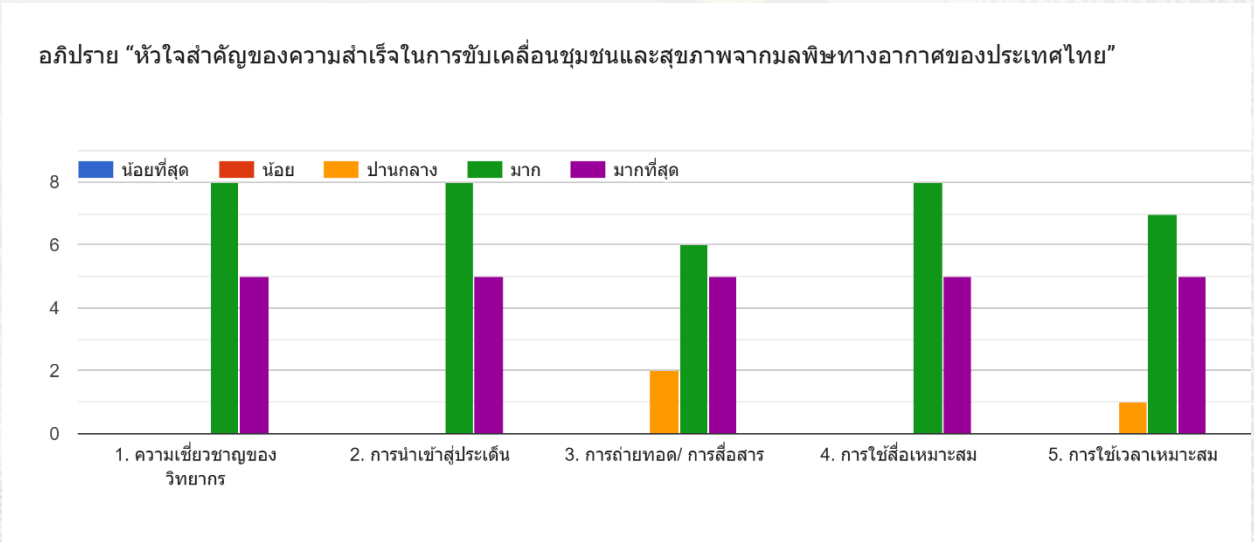

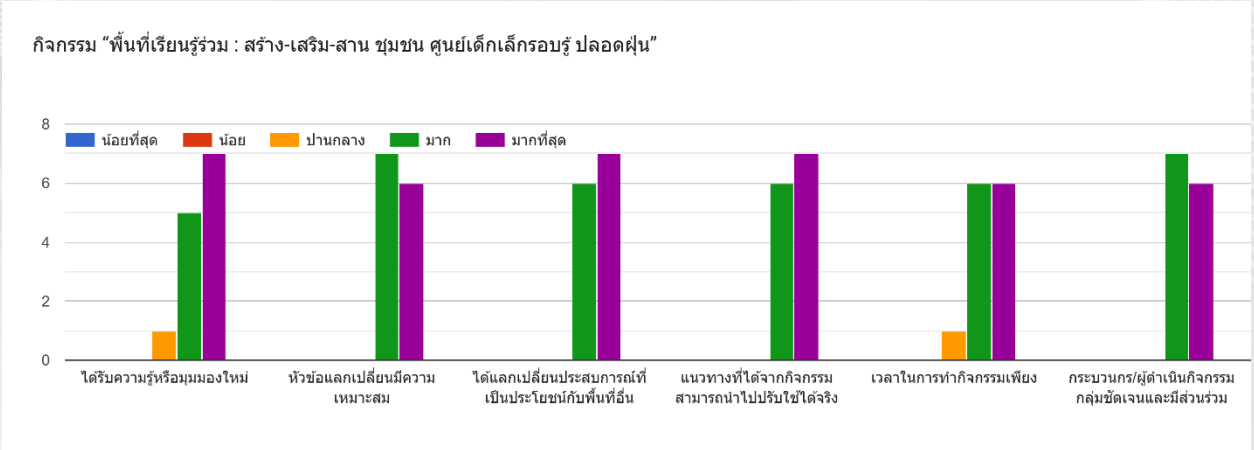

วันที่ 25 กรกฎาคม 2568

บรรยาย “แนวทางการบูรณาการดูแลป้องกันสุขภาพจากฝุ่น PM2.5 เกณฑ์การประเมินสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสุขภาพ (4D)”

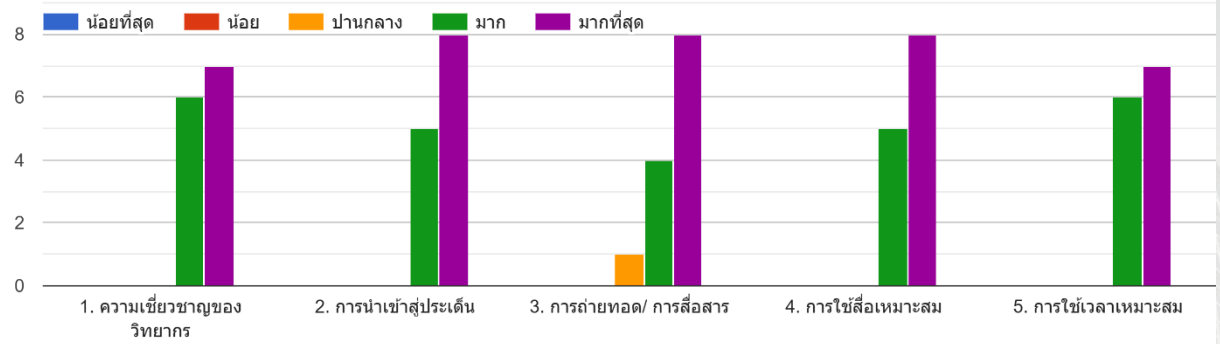

บรรยาย “การใช้งบ สปสช. เพื่อขับเคลื่อนงานสุขภาพรับมือฝุ่น PM2.5”

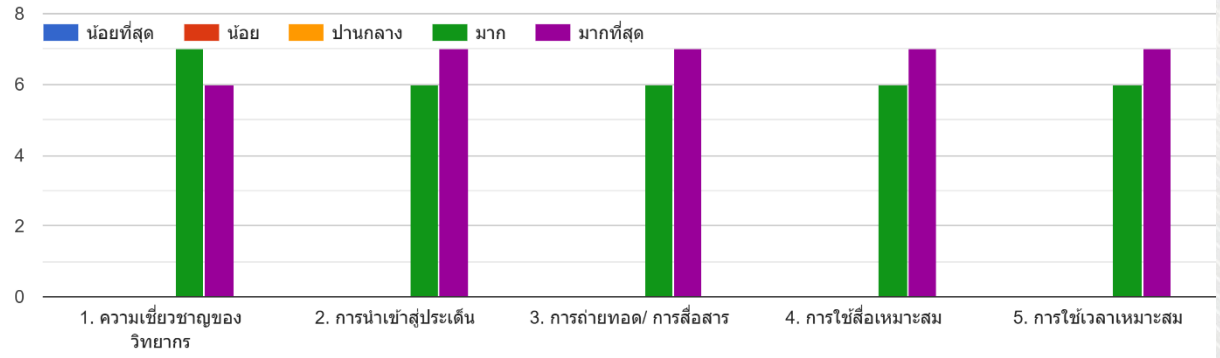

กิจกรรมกลุ่มระดมสมองและจัดทำแผน เรื่อง “ปลอดฝุ่น ปลอดโรค ปลอดภัย: สานพลัง ชุมชน ศูนย์เด็กเล็ก และสุขภาวะ”

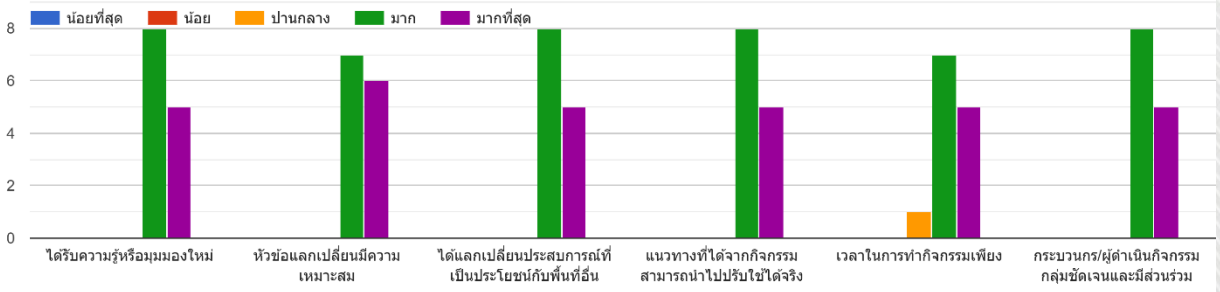

ความต้องการอื่นๆ ที่ท่านต้องการเพิ่มเติม ในการสัมมนา อยากเพิ่มเติมในประเด็นบ้าง

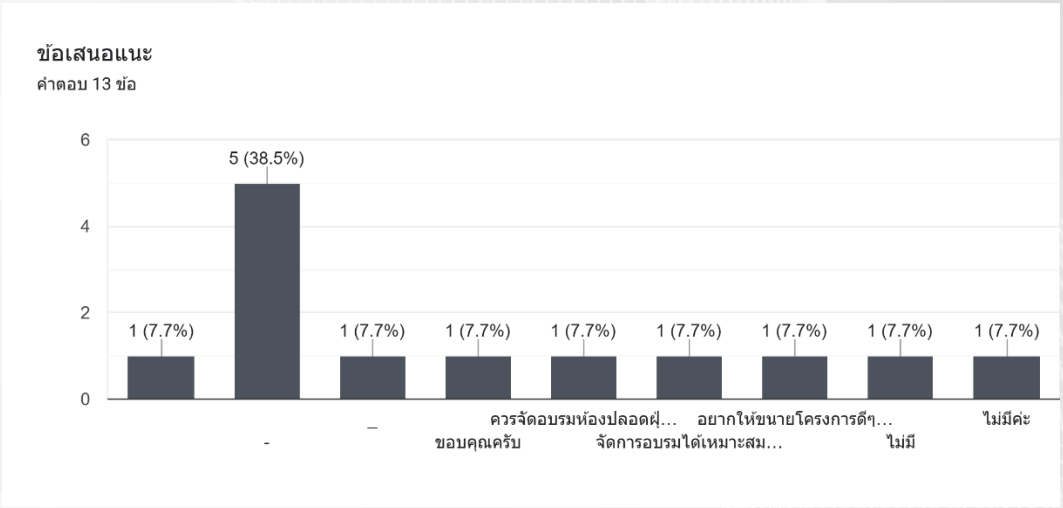

1. อยากให้ขยายโครงการดีๆ แบบนี้ต่อไป
2. ควรจัดอบรมห้องปลอดฝุ่นให้กับครูผู้ดูแลเด็กโดยเฉพาะ

10. รูปภาพประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการฯ

เข้าถึงได้ที่เว็ปไซต์กรมอนามัย หัวข้อ “ข่าวสารประชาสัมพันธ์”
https://hia.anamai.moph.go.th/th/news-anamai/223371

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

แพทย์หญิงอัมพร เบญจพลพิทักษ์	อธิบดีกรมอนามัย
นายแพทย์ธิติ แสวงธรรม	รองอธิบดีกรมอนามัย
นางสาวนัยนา ใช้เทียมวงศ์	ผู้อำนวยการกองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

คณะผู้จัดทำ

นางสาวกรวิภา ปุนณศิริ	กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย
นางสาวอัญชนา ปานดี	กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย
นายนัฐพล ศิริหล้า	กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย
นางสาวโศรยา ชูศรี	กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย
นางสาวกุลสตรี ชัชวาลกิจกุล	กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย
นางสาวทิพย์กมล ภูมิพันธ์	กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย
นางสาวนฤภร บูรณนัติ	กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย
นางสาวอภิสราพร สมานทรัพย์	กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย
นายกิตติกานต์ ตุ้มไธสง	กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย

กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
88/22 หมู่ 4 ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 02-590-4362, 02-590-4962
http://www.facebook.com/anamaihia/
http://hia.anamai.moph.go.th